Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД УНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | №53 (16876) | 1985 оной мартын 2, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

«Хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ модоной түүхэй эдые, модо бэлдэлгын ба модо болбосоруулгын үлэгдэлнүүдые ажахыда үргэнөөр ашаглаха талаар «Югмебель» «Центромебель» гэжэ бүхэсоюзна промышленна нэгэдэлнүүдэй, «Киевдрев» гэдэг үйлэдбэриин нэгэдэлэй предприятинуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай» тогтоолые КПСС-эй Центральна Комитет 1985 оной февралиин 18-да баталан абаба.

СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарһанай болон модо болбосоруулгын промышленностин министерствын, «Югмебель», «Центромебель» гэжэ бүхэсоюзна промышленна нэгэдэлнүүдэй, «Киевдрев» гэдэг үйлэдбэриин нэгэдэлэй коллективүүд материальна нөөсэнүүдые гамтайгаар хэрэглэхэ талаар партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, модо хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ, түүхэй эдые, модо бэлдэлгын ба модо болбосоруулгын үлэгдэлнүүдые ажахыда ашаглагдаһан үрэ дүнгүүдые туйлаһан байна гэжэ тогтоол дотор тэмдэглэнэ.

Нэгэдэлнүүдэй предприятинуудта модоной материалнуудые болбосоруулгын үлэгдэлгүй технологи нэбтэрүүлэгдээ, бага хэмжээнэй хюрөөгэй хибэдэһээр плитануудые гаргахын тула хүдэлжэ байдаг предприятинууд һэльбэн шэнэлэгдээ. Модо болбосоруулдаг бусад министерствануд болон алба зургаануудай предприятинуудта, эмхинүүдтэ модоной үлэгдэлнүүдые суглуулха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Ажалай ба мүнгэн һангай багашаг гаргашануудые хэһэнэй ашаар түсэбтэ табан жэлэй эхинһээ хойшо 1,5 миллион кубометр хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдэ ажахыда ашаглагдаа, 2 миллион шахуу кубометр барилгын модон алмагдаа. Тиигэжэ 30 миллионһоо дээшэ түхэригэй экономическа ашаг олзо абтаһан байна. Нэгэдэлнүүд түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ, арадай хэрэглэмжын эдэ бараа үйлэдбэрилгээ таһалгаряагүйгөөр дээшэлүүлнэ, тэдэнэй ассортимент үргэдхэнэ, продукциин шанарые һайжаруулна.

КПСС-эй Краснодарай крайком, Брянска, Ростовско обкомууд, партиин Московско болон Киевскэ горкомууд модоной материалнуудые хэрэглэлгэнь ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар предприятинуудай ажалша коллективүүдые эсүүлэн хабаадуулха талаар эмхидхэлэй, ниитэ-политическэ хүдэлмэриие шангадхалгада саг үргэлжэ анхаралаа хандуулна. Партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинууд нөөсэнүүдые гамтай һайнаар, алмалта арьбалалтатайгаар хэрэглэлгын үндэр ехэ харюусалгын мэдэрэл хүдэлмэришэн бүхэндэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ хүмүүжүүлнэ, үйлэдбэриин доторой нөөсэнүүдые элирүүлжэ, ашаглахын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргана.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын, үйлэдбэриие эршэмтэйгээр хүргөөхын, КПСС-эй XXVII съездые нэрэтэй солотойгоор үгтахын, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые Агууехэ Октябриин 68-дахи жэлэй ой болотор дүүргэхын түлөө, алмаһан түүхэй эдээрээ жэлдээ гурбан үдэрһөө бага бэшэ саг соо хүдэлхын түлөө социалис мүрысөөн предприятинуудай ажалша коллективүүдтэ үргэнөөр дэлгэрээ.

Гэхэтэй хамта, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ түүхэй эдые, модоной үлэгдэлнүүдые ажахыда ашаглаха талаар дурсагдаһаг нэгэдэлнүүдэй предприятинуудта хэгдэжэ байһан һайн хүдэлмэри мүнөө болотороо һалбари дотор үргэнөөр дэлгэрүүлэгдээгүй байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дотоо тэмдэглэгдэнэ. СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарһанай болон модо болбосоруулгын промышленностин министерство энэ үнэтэ дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлхын тула ёһотой хэмжээнүдые абаагүй байнаар. Модоной үлэгдэлнүүдые суглуулха хэрэгтэй эмхидхэлгын, түсэблэлгын ба бүридхэлдэ абалгын хэдэ хэдэн асуудалнууд шиидхэгдээгүй, эдэ зорилгонуудые бэелүүлхэ шухала албан эмхидхэгдэн байгуулагдаагүй, бусад министерствэнүүд болон албан зургаануудай предприятинуудта бии байгаа модо болбосоруулгын үлэгдэлнүүдые, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ модоной түүхэй эдые ашаглаха талаар «Югмебель», «Центромебель» гэжэ бүхэсоюзна үйлэдбэриин нэгэдэлнүүдэй, «Киевдрев» гэдэг үйлэдбэриин нэгэдэлэй предприятинуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые КПСС-эй ЦК һайшааба.

Олоһон дүй дүршэлдөө түшэглэжэ, модоной нөөсэнүүдые элирүүлхэ, алмаха, гамтай һайнаар хэрэглэхэ хүдэлмэриие бүри эдэбхитэйгээр ябуулхыень, үйлэдбэриин ашаг үрэ болон бүтээн гаргаһан продукциингаа шанарые саашадань һайжаруулха, ажалай бүтээсэ түсэбһөө гадуур дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха талаар коллективүүдые эсүүлэн хабаадуулхыень эдэ предприятинуудай болон нэгэдэлнүүдэй ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудта дурадхагдаа.

Модоной үлэгдэлнүүдые, хоёрдохёо хэрэглэгдэхэ модоной түүхэй эдые үргэнөөр ашаглаха хүдэлмэриие эмхидхэлгэдэ ушаржа байһан дутуу дундануудые усадхахыень КПСС-эй Центральна Комитет СССР-эй Ой модоной, целлюлозо-саарһанай болон модо болбосоруулгын промышленностин министерствын хүтэлбэрилэгшэдые үялгалба. «Югмебель», «Центромебель», «Киевдрев» гэжэ нэгэдэлнүүдэй коллективүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэлые хаа хаанагүй дэлгэрүүлхэ зрилтэ министерствын коллегиин, мүн министр М. И. Бусыгинай өөрынь урда табигдаһан байна.

Бүхы түхэлэй модоной түүхэй эдые промышленна аргаар болбосоруулгые үргэнөөр эмхидхэхын тула үлэгдэлгүй шэнэ технологическа процессуудые зохёохо, ашаглаха, Эсэгэ ороной, мүн гадаадын түрүү дүй дүршэлые шэнжэлхэ, нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ СССР-эй Ой модоной-саарһанай промышленностин министерствын нэгэдэлнүүдэй, предприятинуудай, эрдэм-шэнжэлэлгын ба проектнэ институтуудай, конструкторска бюронуудай анхаралыень хандуулха. Тэдэнэй туһаламжа, дэмжэлгэдэ түшэглэжэ, нютагай партийна болон совет органуудтай нягта холбоо барисаатайгаар энэ хүдэлмэриие ябуулха.

Ажалай ба үйлэдбэриин түрүү онол арганнуудые нэбтэрүүлхэ, алмалта, арьбалалтын, бүтээн гаргагдаһан продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулхын, эсэсэй үндэр үрэ дүнгүүдые туйлахын түлөө хүдэлмэрээ эдэбхижүүлхыень ажахын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта ой модоной, саарһанай ба модо болбосоруулгын промышленностин хүдэлмэришэдэй профсоюзай СКК-да даалгагдаа.

«Югмебель», «Центромебель», «Киевдрев» нэгэдэлнүүдэй предприятинуудай коллективүүдэй хүдэлмэриин һайн дүй дүршэлые шэнжэлхэ, үргэнөөр дэлгэрүүлхэ зорилготойгоор партийна, ажахын, профсоюзай болон комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна семинарые 1985 оной май һарада Ростов-на-Дону хотодо үнгэргэхэ.

Модоной түүхэй эдые алмаха, гамтайгаар хэрэглэхэ, модоной үлэгдэлнүүдые үйлэдбэридэ ашаглаха талаар «Югмебель», «Центромебель», «Киевдрев» нэгэдэлнүүдэй дүй дүршэлые үргэнөөр дэлгэрүүлхын тула ниитэ-политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэриие ой модоной, целлюлозо-саарһанай, модо болбосоруулгын промышленностин предприятинуудай ажалша коллективүүдтэ шангадхахыень КПСС-эй Центральна Комитет союзна республикануудай Компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомуудта болон обкомуудта даалгаба. Эдэ бүхы хүдэлмэриие үйлэдбэриин зорилгонуудтай нягтаар холбохо, табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбүүдые дүүргэгдэдэ, ажалай, материальна ба түлишын-эльшэ хүсэнэй нөөсэнүүдые али бүхы талаарнь алмалгада коллективүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые элсүүлхэ, модо бэлдэлгын, целлюлозо-саарһанай болон модо болбосоруулгын предприятинуудай партийна организацинуудай хүдэлмэридэ бүри таналгаряагүйгөөр туһалха хэрэгтэй.

ТАСС ШЭНЭ ҺОНИН

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ДЕПУТАДААР ҺҮНГАГДАҺАН ТУХАЙ ҮНЭМШЭЛГЭ К. У. ЧЕРНЕНКӨДӨ БАРЮУЛАГДАБА

Союзна болон автономито республикануудай Верховно Советүүдэй, нютагай Советүүдэй һүнгалта совет хүнүүдэй политическэ эхэ үүсхэл эдэбхитэй, парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй байһые элирхэйлэн харуулаа. Һүнгалта манай орон дотор хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан һайжаруулхын, зохёон байгуулгын ба эб найрамдалай аша туһада КПСС-эй, Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые бүрин хүсэдөөр һайшаан дэмжэжэ байлгын шэнэ гэршэ жэшээ болобо.

РСФСР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Советэй депутадаар һүнгагдаһан тухай үнэмшэлгэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкэдэ февралиин 28-да барюулагдаа.

Москва хотын Һүнгуулиин Куйбышевска округой округжной Һүнгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ Ю. И. Калинин үнэмшэлгэ барюулһан байха юм.

РСФСР-эй Верховно Советэй депутадаар һүнгагдаһан тухай үнэмшэлгэ абахадаа, нухэр К. У. Черненко ехэ этигэл найдал олгоһонойнь түлөө ниислэл хотын Куйбышевска районой һүнгашадта үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэһэн байгаа. Таанадай депутат байха гээшэ нэрэ хүндэ ехэтэй хэрэг болоно, энэ этигэл найдалые хүрюулхые оролдохоб гэжэ тэрэ хэлээ.

Депутадуудтаа ажалшадай ехэ эрилтэ табидаг болоһые, тэдэнэй ажал хэрэгтээ һайнаар хандадагые энэ һүнгалта, һүнгалтын урда тээхи бүхы кампани элирхэйлэн харуулаа гэжэ нухэр К. У. Черненко тэмдэглэбэ. Советүүдэй хүдэлмэриие һайжаруулха талаар ЦК-гай апрелиин (1984 он) Пленум дээрэ абтаһан хэмжээнүүдэй аша үрэ үгэжэ байһыень энэ тон һайн, үнэн зүб хэрэг үшөө дахин гэршэлнэ.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа ехээр үйлэдбэрилэн гаргахын, тэдэнэй шанарыень һайжаруулхын тула манай Советүүдэй эрхэнүүдээ улам үргэнөөр хэрэглэдэг болоһониинь һайн байна гэжэ Константин Устинович Черненко тэмдэглэбэ. Һүргуулиие хубилган шэнэлэлгые бэелүүлгэдэ, манай хуули гаргадаг зургааануудай ажал ябуулгые хиналгада, гурим, журамые бэхижүүлгэдэ, хүнүүдэй ажаллаха арга боломжо ба ажабайдалда хабаатай бусад олон асуудалнуудые шиидхэлгэдэ тэдэ улам бүри эдэбхитэй үүргэ дүүргэнэ. Энэ хараа шугамые батадхаха, хүгжөөхэ хэрэгтэй.

Үдэр бүриингөө эмхидхэхы хүдэлмэридэ үүсхэл эдэбхи гаргаха, оролдосотой байха гээшэ манай гол зорилго болоно. Мүнөө, XXVII съездэй партиин бэлдэжэ байхадань, энэ илангаяа шухала удха шанартай бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь В. В. Гришин, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагша В. В. Прибытков, партиин Куйбышевска райкомой нэгэдэхи секретарь Ю. А. Прокофьев үнэмшэлгэ барюулалгада хабаадаһан байна.

(ТАСС).

АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ НЮТАГАЙ СОВЕДҮҮДЭЙ ҺҮНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

Арадай депутадуудай хизаарай, областной, окружной, районно, городской, сельскэ болон поселково Советүүдэй һүнгалта февралиин 24-дэ бүхы арбан табан союзна республикада болоһон байгаа. Хаа хаанагүй һүнгагшад үүсхэл эдэбхитэй байһанаа харуулба. Һүнгагшадай 99 процентһээ дээшэнхинь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаа.

РСФСР-эй нютагай Советүүдтэ 1.147.948 депутат һүнгагдаа. Тэдэнэй 48,8 процентнь хүдэлмэришэд, 19,1 процентнь колхознигууд, 42,5 процентнь КПСС-эй гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, 57,5 процентнь партийнабэшэ хүнүүд, 50,9 процентнь эхэнэрнүүд болоно. 30 хүрэтэр наһанай депутадууд 34,4 процентнь юм. Депутадуудай бүридэлэй 48,8 процент шэнээр һүнгагдаһан байна.

(ТАСС).

УРМА ЗОРИГЫЕНЬ БАДАРУУЛБА

УЛААН ТУГ — ҮРЯАЛНА, ҮЯЛГАЛНА

Энэ үдэр урданай Доодо-Жэрэм тосхоной үйлсэ гудамжанууд нэгэл ондоохон, ёһотойл һайндэрэй шэнжэтэйгээр үзэгдөө һэн. Эндэхи үндэр сагаан клубай оройдо улаан туг намилзан, эндэ тэндэ хадагдаһан уряа лозунгнууд үнгэрэ буляалдажа, хүнэй анхарал татаха юм. Үдэшын 5 час болоогүйдэ хүн зон клуб тээшэ субажа эхилбэ.

Һаруул гэрэлтэй уужам зал соо хүн зон багтахысаа суглараад байгаа. Ажалай һүүлдэ хубсаһаа һэлгэжэ үрдиһөөр лэ ерэһэн хүдэр шарайтай таряашад, механизаторнууд, хонишод, малшад, һаалишад эндэ һуунад. Хүн бүхэнэй нюур шарайда омог баярай тэмдэг үзэгдэнэ.

Үнэндөө, эдэнэйл габшагай ажалаар амжалта туйлагдажа, «Восход» колхозойхид Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ шалгаржа, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, КПСС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан туга хүртөө бшуу.

Колхозой партийна бюрогой секретарь М. Е. Петров баярай суглаае нээжэ, профсоюзуудай Буряадай областной соведэй түрүүлэгшэ Н. А. Розановто үгэ үгэбэ.

— Оронойнгоо Эдеэ хоолой программые бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ, хүдөө ажахын, агропромышленна комплексын бүхы ажалшад горитой хүдэлмэри хээ. Мяха, һү, үндэгэ болон хүдөө ажахын бусад продукци ехээр үйлэдбэрилжэ, хүдалдажа олохон коллективүүд социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээ, мүрысөөндэ шалгараа. Энэ үе соо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдээ, продукциин өөрынь үнэн сэн хямдаруулагдаа гээд, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоол соо заагдана, — гэжэ Н. А. Розанов хэлэбэ. —Иимэ амжалта туйлагшадай дунда танай «Восход» колхоз оролсоо гээшэ. Малшад, таряашадай оролдосото ажалай ашаар үнгэрһэн 1984 ондо колхоз мяха, һү, ноохо, ороо-ho таряа, овощ гүрэндэ хуудаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэ. Адууһа малай тэжээл ехэ бэлэдхээ. Экономикоёо бэхижүүлхэ талаар горитой алхам хээ. Гэбэшье танайда хүсэд хэрэглэгдээгүй арга боломжо, нөөсэнүүд үшөө ехэ. Тиимэһээ түбхын түрүүн бии байһан дутагдалнуудаа усадхаха, бүхы ажалаа улам һайжаруулхын түлөө бүри эршэмтэйгээр хүдэлхэ болонот, — гэжэ тэрэ һанануулба.

Удаань нүхэр Розанов суглараг шадай нэрьемэ альга тэшалга доро КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугые колхозой түлөөлэгшэдтэ барюулба.

Ажахын үнинэй механизаторнуудай нэгэн, ороо-ho таряа ургуулдаг звеное даагша А. Ф. Покацкий ендэр дээрэ гараба.

—Бидэнэй ажалые иимэ үндэрөөр сэгнэһэндэнь тон ехээр баясажа байбашье, энээниие-нь бодотоор харюулхаар улам һайнаар хүдэлхэ ёһотойбди. Тиимэһээ мүнөөдэр гансал амжалта тухайгаа хэлсэхэ бэшэ,харин ажалдамнай ушөө ямар дутагдалнууд биив гэжэ шүүмжэлхы ёһоор хөөрэлдэхэ зэргэтэйбди. Колхозной нёдондо таряанай ургасые зарим тэрьы дээшэлүүлжэ, гектарай 10,5 центнер ороо-ho абаа. Энэмнай үшөөл бага. Бүри энэ жэлһээ хартаабхын үндэр баян ургаса ургуулхын тула тусхай звено эмхидхэхэ, уһалагдадаг газар таһалжа үгэхэ, тэндэнь үтэжүүлгэ һайса оруулха ёһотойбди, — гэжэ тэрэ хэлээ.

— Энэмнай дамжуулгын Улаан туг ха юм даа. Хэрбээ муугаар хүдэлөө һаамнай, тэрэниие ондоо ажахы буляажа абашаха бшуу. Тиимэһээ энэ тугаа алдахагүйн тула улам эршэмтэйгээр хүдэлэел гэжэ бүхы колхознигуудые уряалнаб. Манай огородшодой звено нёдондо гектарай 360 центнер ургаса хуряажа, түсэбөө хоёр дахин үлүүлһэн һаа, байгша ондо гектарай 400 центнерһээ бага бэшэ капуста абаха зорилготой, — гэжэ овощ ургуулагшадай звеное даагша М. А. Фомина мэдүүлбэ.

Үндэр шагналай урманда урид абаһан социалис уялгануудаа дахин хаража үзөөд, байгша ондо бүхы фермээрээ үнөэн бүриһөө 2000 килограммһаа бага бэшэ һүнаахын түлөө мүрысэжэ байһан тухай һаалиин фермые даагша Е. К. Русина, таряалангай гектар бүриһөө 14 центнерһээ бага бэшэ ургаса абахын түлөө звеногойнгоо тэмсэхэ зорилготой байһан тухай механизатор Н. И. Покацкий гэгшэд нүхэдэйнгөө нэрэһээ хэлэбэд.

Ажахын түрүү хонишод А. А. Русин, арадай депуталуудай Доодо-Жэрэмэй сельскэ Соведэй түрүүлэгшэ Г. А. Русина, колхозой түрүүлэгшэ А. И. Ревцов гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, үндэр шагнал хайрын түлөө колхозой гэшүүдэй, тосхоной хүн зоной зугһөө түрэл Коммунис партидаа, Совет правительствадаа гүнзэгы баяр баясхалан хүргэжэ, үнэн шударгы ажалаараа, шэнэ амжалтануудаар харюулха байһанаа найдуулба.

Энэ жэлдэ «Восход» колхозойхид үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулхада, гүрэндэ мяха худалдалгые 18 процентээр, һү—10, ноохо—6 процентээр дээшэлүүлхэ, ороо-ho таряа, хартаабха, овощ, малай тэжээл бүри ехээр абаха, эхэ малай зуун толгой бүхэнһөө 95 тугал, 90 хурьга, томо эхэ гахай бүхэнһөө 16 поршоонхо түлжүүлхэ гэжэ социалис уялгануудые соогоо бэшээ.

М. НАМЖИЛОВ.

Улаан-Удын район.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Баярай суглаанда хабаадагшад зал соо һууна. 2. Облсовпрофой түрүүлэгшэ Н. А. Розанов колхозой түрүүлэгшэ А. И. Ревцовто дамжуулгын Улаан туг барюулжа байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ЖАЛДА ҮРАТАЙГААР ҮМҮҮЖҮҮЛХЭ

[illegible] уетэнние ажал хүдэлмэридэ бэлдэхэ хэрэгые [illegible] нэйжаруулга хадаа Юрэнхы эрдэмэй болон мэрүргуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүболоно. Ажал хэжэ һургаха, ажалай үедэ хүмүүлөө соогоо хүдэлхэ мэргэжэлээ зүбөөр олохоонэ гэжэ һурагшадай саашанхи хүби заяанда онмартай ха юм. Һургуулияа дүүргээд, хэншье болобаань, эдиршүүлые ажалаар хатуужуулга ходоо гэжэ ажабайдал гэршэлнэ. «Имагтал хүдэлмэшадтай хамта ажал хэжэ, ёһотой коммунист [illegible] багша Ленинэй һургаал мүнөөдэр манай туг [illegible] зандаа.

[illegible] ажалда хабаадуулга, ажалаар хүмүүжүүлгэ [illegible]бриин коллективүүдэй онсо шухала уялгань гээд гол шэглэлнүүдэй 23-дахи статья дотор тэмдэг-

[illegible] бүхэн оорын базова предприятитай байха [illegible] предприятинууд оорынгөө бүридэлдэ һургуу[illegible] һургуулинууд хоорондохи мастерскойнуудтай, [illegible]лэдбэриин комбинадуудтай, һуралсалай цехүүд[illegible]дай ажаллаха тусхай газартай, үйлэдбэриин [illegible]й полевой станууудтай, ажалай болоч амарай[illegible]нуудтай байха юм. Тэдэндэ элдэб түхэ[illegible], материал, һуралсалай-туршалгын участо[illegible] предприятинуудай коллективүүд һурагшадай [illegible]хабаадалгые түсэблэн хүтэлбэрилхэ, бүтээһэн [illegible] байна. Базова предприятинууд һурагшадые [illegible], тэдэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри [illegible]ческэ талаар ухаалан зохёолые, хүдөө ажа[illegible]ые хүтэлбэрилхэ, мэргэжэл шэлэн олохоонь ту[illegible]даар мэргэжэлтэдые, хүдэлмэришэдые болон [illegible]ые томилхо үялгатай.

[illegible] баталагдаһаар богонихон сагай үнгэрбэшье, [illegible]та холбоо баталһан һүргуулинууд, пред[illegible] колхозууд горитой ажал хэжэ үрдибэ. Энэ хол[illegible] байгуулгада партийна комитедүүдэй, арадай [illegible] Советүүдэй хүтэлбэрилхы үүргэ, профсою[illegible]комсомолой хабаадалга сэгнэшэгүй ехэ. Иимэ [illegible]саае баталхада. Юрэнхы эрдэмэй һүргуулиин [illegible]риятинууд тухай дүрим онсо удха шанартай. [illegible]риятинууд һурагшадые ажалай талаар бэлдэ[illegible]ргуулинууддтай хэлсээ баталха, энэ хүдэлмэри [illegible]тхай харюусалгата хүниие томилхо юм гэжэ [illegible]дотор хэлэгдэнхэй. Тобшолон хэлэхэдэ, һураг[illegible]хжэ һургалга һайн дуранай хэрэг бэшэ, тэ[illegible] базова предприятинууд һүргуулинуудтай хамта [illegible]ирюусалгатай болонхой.

[illegible]публикын олонхи һүргуулинууд тусхайтаар [illegible] базова предприятинуудтайгаа суггаа нилээд ехэ [illegible]жэ эхилэнхэй. Нэн түрүүн һурагшадые ажал [illegible] материально-техническэ үндэнэ һүүри бай[illegible]. Хэрбээ урдань һүргуулиин мастерской соо [illegible]ямар нэгэ мэргэжэл тухай ойлгосо үгэдэг, за[illegible]рэгсэлнүүдые барижа һургадаг байһан һаа, [illegible]ртэ мэргэжэл олгохо гэһэн зорилго табигдана [illegible]най бэлэн хэрэг бэшэ.

[illegible]публикын промышленностин, барилгын, транс[illegible] предприяти, хүдөөгэй 150 ажахы һүргуулинуу[illegible] предприятинууд боложо баталагданхай. Мүнөө [illegible]лаар жара гаран предприяти һүргуулинуудтай [illegible]лсэ баталаад, үхибүүдые һургаха цехүүдые [illegible]лхэ, Алибаа мэргэжэлэй шэдитэ нюүсануудые [illegible]руулха, тэдээндэ һургахатайгаа хамта һураг[illegible]ын ажалай түлөө түлбэриинь үгэжэ, урма[illegible]лоо. Улаан-Удын авиазаводой, Інарин сэмбын [illegible] Эпхийн болон Шэнэ-Бэрээнэй авто-заһабарил[illegible]дай, Эдэйн комбинадай, Хяагтын эрэлгэ-нэхэл[illegible]ын, Ойморой мебель хэдэг фабрикын коллек[illegible] абаһан һүргуулинуудта шэнэ эрилтэнүүдэй [illegible]нхидхэлэй, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулжа [illegible]хидэ Мухар-Шэбэрэй районой Түгнын, Хорин[illegible], Кабанскын районой Ойморой, Сэлэнгын рай[illegible], Хяагтын районой Ехэ Нүгын, Загарайн рай[illegible] һүргуулинууд колхоз, совхозуудтаяа нягта [illegible] холбоо харилсаатайгаар хүдэлжэ эхилэн[illegible]

[illegible] Улаан Тугай орденто авиазаводой коллектив [illegible]дэб мэргэжэлнүүдтэ һургаха зорилгоор тэдэн[illegible]жэн метр талмайтай цех үгэнхэй. Тэндэнь [illegible]соруулдаг 36 шэнэ станок тодхоотой. Энэ [illegible]агшад ажалда дуршэнэ. Бүри үнгэрэгшэ 1984 [illegible]турбан һүргуулинуудай һурагшадта бүтээһэн [illegible] 10 мянган түхэриг салин үгэлгдөө. Үнгэ[illegible]энэ цехтэ хүдэлпэн эдиршүүлэй 70 процентнь [illegible]дүүргэхэдээ, мэргэжэлтэй боложо, олонхинь [illegible]лэпрэгсэ заводтоо хүдэлхөөр үлэһэн байна.

[illegible] доторнай һүргуулинууд хоорондын һуралсалай-[illegible] комбинат хүдэлнэ. Улаан-Удын 12-дохи дун[illegible] дэрэгдэ нээгдэһэн комбинадта һурагшад 8—9 [illegible]лэр ажал хүдэлмэриин эрдэм шудална. Ме[illegible] модо болбосоруулдаг комбинадай, сёдолой «Туяана» нэгэдэлэй, талха татадаг комбинадай [illegible] һуралсалай тус комбинадта ехэ туһа хүргэ[illegible]ой классуудые түхеэрхэ талаар хоорондоо му[illegible]ой оролдодог байха юм.

[illegible]бирэй районой «Эрдэм» совхозой болон Түг[illegible]ргуулиин хоорондо жэшээ абамаар харилсаа[illegible]ой. 9-дэхи классай хүбүүд, басагад звено-[illegible]хэ хабаараад, Түгнын һу һаалиин фермын бүлэг [illegible]ездые даажа абаа юм. Графигай ёһоор үнеэ[illegible] харуһалхадаа, дүй дүршэлтэй малшадһаа ду[illegible]о оролдодог, бэшэнһээ дутуугүй һу һаадаг [illegible]ргагайнгаа һурагшадай үүсхэл оролдолго тухай [illegible]ликын түрүү малшадта орден, медальнуудые [illegible]лер ёһолол дээрэ тэндэхи фермын үнинэй һаа[illegible]дай габьяагай түлөө» медальда хүртэнэн А. Т. [illegible] сэдьхэлээ хүдэлгэн хоорөө һэн. Хориин райо[illegible]ндэ һүргуулиин һурагшад түрэл совхозойнгоо [illegible]дуулжа тушаадаг дүршэлтэй болонхой. 7—8-[illegible]дай һурагшад хурьгадые тобиржуулхадаа, сүүд[illegible] бүхэнэйнь шэгнүүрые 70 граммаар нэмээхэ [illegible]байнан һаа, 140 граммда хүргэжэ шадаһан бай[illegible] районой һу һаалиин фермэнүүдтэ һурагшад [illegible]ргаха операторнуудай мэргэжэл шудална. [illegible]тон харюусалгатай хэрэгтэ зохёо-ы ёһоор хан[illegible] Улаан-Удын районой ан үсхэбэрилгын «За[illegible] совхозой, Загарайн районой «Татарский ключ» [illegible], бусад олон коллективүүд харуулна.

[illegible] коллективүүдтэ партиин ЦК-гай апрелиин [illegible]нумэй, СССР-эй Верховно Советэй шиидхэбэ[illegible] үндэр харюусалгатайгаар дүүргэнэ гү гэжэ [illegible] дутуу-дунданууд үсөөн бэшэ дайрадаха [illegible] Зарим хүтэлбэрилэгшэд энэ асуудалда анха[illegible]гаагүй, үгышье һаа, ажалда хабаадуулха һэмди [illegible]ааа таһалдуулжа байгаад, хүдэлмэришэдэй [illegible]та эльгээдэг ушарнууд үнгэрэгшэ зун-нама[illegible]рэгдөө һэн. «Үрдинэ бээбди», үгы һэа «тии[illegible]ргэ аабза» гэжэ бодомжолдогшье хүтэлбэрилэг[illegible]ун-Сибириин түмэр замай Улаан-Удын отдеге[illegible]ромашина», шэнэй заводуудай, Сэлэнгын ЦКК-[illegible]лимаш», «Забайкаллес» нэгэдэлнүүдэй хүтэлбэ-[illegible] һүргуулинуудтай харилсаа хогбоогоо бэхижүүл[illegible] түрын хэрэгтэ эдэбхитэй хабаадахаар саг үни-[illegible]рэрэ гэжэ һануулгаар болоо. Эдэн, Баргажа-[illegible]дай һүргуулинуудта техникэ, машинануудые [illegible]хубүүд, басагадые һүргахыч орондо элдэб шал-[illegible]ргаг хүтэлбэрилэгшэдшье бии байһаар.

[illegible]ксалгатай, холын хараата хэрэгые үнжагайруу-[illegible] нэгэдэнгүй, бодомжотойгоор шиидхэхэ гэһэн [illegible]ноо хабаатай. Эдэ бүхы асуудалнуудаар партиин, [illegible]ванууудай заабаринууд үгтэнхэй, тэдэниие удаа [illegible]лнүүлхэ гээшэ партийна, совет органуудай, ажа-[illegible]бриин гэшэдэй, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй [illegible]гаагүй зорилго мүн.

ГРОМЫКО ИСПАНИДА ЕРЭБЭ

(ТАСС). КПСС-эй [illegible]ын Нэгэдэхи [illegible]ССР-эй гадаадын[illegible]инистр А. А. [illegible] правитель[illegible]р хани ёһоной албанай хэрэгээр февралиин 28-да Мадридта ерэбэ.

Испаниин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ф. Моран, бусад тусхай тушаалтад, мүн СССР-һээ Испанида байдаг элшэн сайд Ю. В. Дубинин аэропорт дээрэ тэрэниие угтаһан байгаа.

УЛААН ТУГ УРЯАЛНА, УЯЛГАЛНА

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮГЖЭЛТЫН АШАГ

«Бурятпромжилводстрой» трестын коллектив 1984 ондо үйлэдбэриин ехэ азжалтануудые туйлаба. 9319 мянган түхэригэй подрядна худэлмэри хэгдэхэ ёнотой һаа, энэ тоо 9774-дэ хүргэгдэжэ, түсэб 104,9 процент дүүргэгдэһэн. барилгын товарна продукци түшаалгын түсэб 103 процент бэелүүлэгдэһэн, капитальна барилгада һомологдоһон мүнгэ, зөөри хэрэглэлгын түсэб 115 процент дүүргэгдэһэн байна.

Үйлэдбэридөө үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан энэ трестын коллектив Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаба. Түрүү коллективэй ажалай амжалтануд, саашанхи зорилгонууд арга боломжонууд тухай энэ хуудаһанда хөөрэхэмнай.

ШАНАРЖУУЛАН ҺАЙЖАРУУЛАГДАҺАН ГАЗАР ДЭЭРЭХИ БАРИЛГЫЕ, ТЭРЭ ТООДО ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ БОЛБОСОН ҺАЙНААР ТҮБХИНҮҮЛГЫЕ КОМПЛЕКСНООР БЭЕЛҮҮЛХЭ, ТЭРЭШЭЛЭН ГЭР БАЙРА, ХҮҮГЭДЭЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУДЫЕ, СОЁЛОЙ-АЖАҺУУДАЛАЙ ОБЪЕКТНҮҮДЫЕ САГ БОЛЗОРТОНЬ АШАГЛАЛГАДА ОРУУЛХА. ЭНЭЭНИИЕ МЕЛИОРАЦИДА ЗОРЮУЛАГДАДАГ МҮНГЭ ЗӨӨРИ ХЭРЭГЛЭЛГЫН АШАГ ҮРЫЕ ДЭЭШЭЛҮҮЛГЭ МҮН ГЭЖЭ ТООЛОХО.

(КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй тогтоолһоо).

Манай трестын коллектив республикын үһанай ажахын эмхинүүдтэ үйлэдбэриин байрануудые, мелиораторнуудые соёлой-ажаһуудалай, байрын гэрнүүдые баридаг, бэлшээриин газарта үһа гаргадаг, мал ажалай комплекснуудай дэргэдэхи участогуудые үһалдаг, анхаһай малтагдаһан ханаабуудые һэльбэн шэнэлдэг, мүн хүн зониие үһаар хангахын тула үрэмдэлгын худэлмэри ябуулдаг юм.

Трестын бүридэлдэ ородог барилгын зургаан подразделени барилга-хабсаралгын худэлмэриин түсэб үнэрһэн жэлдэ 104,9 процент дүүргэжэ амжаа. Улаан-Удын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колонно үһанай ажахын барилгада худэлдэг. Заречнэ, Тулунжын, Хурамхаанай ПМК-нуудба Хүрбын ажахын-тоосооной участок үйлэдбэриин байшангуудые, байрын гэрнүүдые барихаһаа гадна «Бурятводстройн» барилгын управленидэ, Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда объектнүүдые бодхоодог юм. Удын тусхай шэглэлтэй хабсаралгын колонно сантехническэ, электро-хабсаралгын худэлмэринүүдые бэелүүлдэг гээшэ.

1984 ондо РСФСР-эй Үһанай ажахын министерствын захилаар 8043 мянган түхэригэй подрядна худэлмэри хэгдээ гэжэ онсо тэмдэглэлтэй. 7024 дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд ашаглалгада тушаагдаа. 30,7 мянган гектарай бэлшээридэ үһан гаргагдажа, мал үһалхада аятай болоо. Түсэбэй ёһоор 90 худаг үрэмдэгдэхэ һаа, 119 үрэмдэгдэжэ, хүн зониие үһаар хангалга һайжаруулагдаа, тусхай насосууд тодхоогдоо.

Олзо орошын түсэб 1020 мянган түхэригэй хэмжээндэ хүргэгдөө. Барилгын үйлэдбэриин ашаг үрэ 11,3 процентдэ хүрөө гэхэ гү, али 1983 онойхидо орходоо 2 процентээр дээшэлээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын түсэб 100,1 процент дүүргэгдээ. Амжалтымнай арга нүхэсэл гэхэдэ, 48 бригадын 19-ниинь хамтын подрядай гуримда оруулагданхай юм. Барилга-хабсаралгын бүхы худэлмэринүүдэй 65,2 процентые ажахын-тоосооной бригаданууд хэһэн байна. Бригадна подрядаар худэлдэг коллективүүд энэ гуримда ороодуй подразделенинүүдтэ орходоо ажалайнгаа бүтээсые аяар 27 процентээр дээшэлүүлжэ амжаа.

Механизаци болон транспортын управленидэхи 109 жэлоошод 9 бригадада хубааржа, хамтын подрядай гуримаар худэлнэ. Материальна ба ажалай нөөсүүдэй гаргашаануудые доошолуулһанай ашаар эдэнэр 21 мянган түхэригэй алмалта, арьбалалта хэһэн, тиин тусхай урмашуулгада хүртэһэн байна. Транспортын худэлмэриие хүтэлбэрилгэ һайжаруулагдаа, бригадирай зүгһөө жолоошодоо хиналга гуримшуулагдаа.

Бригадна подрядай ёһоор ажал эмхидхэлгын аргануудые саашадань хүгжөөхын тула трестын ажахын-тоосооной бригадануудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэд, подразделенинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, профсоюзна эдэбхитэд мүрысөөнэй гуримуудые хэлсэн баталха хэрэгтэ хабаададаг, бригаданууд хүрэжэ, туһаламжа үзүүлдэг байха юм. Түсэб, уялгануудые саг болзортонь дүүргэлтэ түүхэй эд материалаар, оньһон техникээр гүйсэд хангалгаһаа сэхэ дулдыдадаг бшуу. Энэ ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. 280 хүнһөө бүридэһэн 5 участогайхид коммунис ажалай коллектив гэһэн үндэр нэрэ зэргын түлөө шармайн оролдожо байнхай.

Худэлмэришэдэй, инженерно-техническэ худэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл шадабариие, мэдэсые дээшэлүүлхээр хэмжээнүүд саг үргэлжэ абтана. Үнгэрһэн жэлдэ 18 мэргэжэлтэд түсхай һуралсал гараһан байха юм. Трестын предприятинуудай зууршалгаар 7 хүн дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудта һурана. 23 хүн үйлэдбэриһөө һамшангүйгөөр эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлнэ. Барилга-хабсаралгын худэлмэридэ кадрнуудаар хангалга 104,1 процент болоно.

Урдаа табигдаһан гол зорилгонуудаа урагшатай бэелүүлхэ хэрэгтэмнай ажалай түрүүшүүл ехэ хубитаяа оруулна. Эдэнэрэй хүсөөр мелиоративна барилгын хүгжэлтын шэнэ шатанууд туйлагдана гээшэ. Зохёохы ёһоор ажалдаа хандадаг, социалис мүрысөөнэй манлайда дабшадаг эдэ нүхэдые дурдахедаа, Улаан-Удын 6-дахи ПМК-гай В. Н. Баировые нэн түрүүлэн нэрлэмээр. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг үрэмдэгшэдэй бригада жэлэйнгээ түсэб 169,1 процент дүүргэжэ, түсэбэй ёһоор 15 үрэмдэлгын худаг малтаха ажалай ударник гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө тэмсэнэ. Нэгэ үгөөр хэлбэл, колоннымнай хүтэлбэрилэгшэд гол болон хамһабариингаа албануудай худэлмэриие шадамар бэрхээр хүтэлбэрилдэг, тиимэһээл материал, техникын дуталдаһанһаа боложо, мийн зогсохо саг менда ушардаггүй шахуу. Залуу, эдэбхитэй мэргэжэлтэд олошоронхой. Жэшээлхэдэ, колоннын ахамад инженер Сергей Петрович Суменков тиимэ үнинэй худэлдэг бэшэшье һаа, худэлмэришэдтэ ехэл анхаралтайгаар хандадаг, худэлжэ байһан газартамнай хүрэжэ, зүбшэл заабари үгэдэг юм.

Бригадамнай коммунис ажалай коллектив гэһэн үндэр нэрэ зэргэ зүүжэ ябадаг. Би өөрөө коммунис ажалай ударник, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор, арбадахи табан жэлэй ударник гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэйб. Олон удаан жэлдэ — 25 жэлэй туршада нэгэл предприятидаа худэлжэ, Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаһанби. Энэ хадаа гансал хубиимни габьяа гэжэ сэгнэлтэгүй, бултанай зоригжолто ажалай дүн гээшэ. Мүнөө колоннын захиргаанай байшангай газаа ажалай Алдар Солын туг манай бригадын хүндэлэлдэ үргэгдэнхэй. Иимэ үрэ дүн туйлажа, урмашуулагдажа байхадаа, хэн хэнэймнайшье сэдьхэлдэ үшөөл һайн худэлхэ гэһэн хүсэл түрэдэгынь ойлгосотой. Ниитын ажабайдалда хабаададагби. Арадай һайн дуранай дружинын гэшүүнби. Иигээд Хэжэнгэнээ бусалгандаа, мартын 6-һаа ээлжээтэ дежурствадаа гарахаб.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үндэр дүнгүүдые туйлаһанай, СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын талаар 1984 оной түсэб урагшатай дүүргэһэнэй түлөө «Бурятпромжилводстрой» трестын коллектив Эхэ ороной үндэр шагналда хүртэбэ гэһэн мэдээсэл коллективэймнай гэшүүн бүхэниие баясуулжа, сэдьхэлдэмнай омогорхол түрүүлбэ, бүри эдэбхижүүлбэ гээшэ. СССР-эй Мелиорациин ба үһанай ажахын министерствын харьяата коллективүүд соohоо илажа гараха гээшэ нэрэ хүндын хэрэг мүн. Эндэ манайшье өөрсэ хубита бии. 1984 ондо 145 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэхэ һаа, 275,3 мянган түхэригэй хэмжээнэйхиие хэжэ, түсэбөө холо үлүүлээ һэмди. Онсолбол, 15 худаг үрэмдэжэ, насос тодхохо һаа, 21-ые үрэмдэжэ, үһа гаргаабди. Республикын хойто районуудһаа бэшэ газарта хаа-яагүй худэлжэ гараа гээшэбди. Түгэсхэлдэнь үшөө нэгэ һайшаалта баримта дуулгахам: манай бригада арбан нэгэдахи табан жэлэйнгээ түсэб 1984 оной май һарада дүүргээд, арбан хоердохи табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа, үрэмдэлгээ хэжэ байнхайбди.

В. НИМАЕВ,
Улаан-Удын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын бригадир.

АМЖАЛТЫМНАЙ АРГА НҮХЭСЭЛ

Үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаһан энэ трестын коллектив Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаба. Түрүү коллективэй ажалай амжалтанууд, саашанхи зорилгонууд арга боломжонууд тухай энэ хуудаһанда хөөрэхэмнай.

Үйлэдбэриин-технологическа компдэлмэриин һайнаар ябуулагдаһанһаа боложо, дээрэ дурсагдаһан амжалтанууд туйлагдаа гээшэ. Гэбэшье өөрын бэрхэшээлнүүд үйлэдбэри бүхэндэ ушардагынь мэдээжэ. Нёдондо бүхэли жэлэй туршада шухала хэрэгтэй зарим материалнуудаар дуталдаабди. Онсолбол, лак-шэрэ, хюрөөдэмэл материалнууд, хирпиисэ гэхэһээ эхилээд дуталдаа, промышленна ба байрын гэрнүүдые барилгада хэрэглэгдэдэг суглуулагдамал, хабсаргагдамал бетонно зуйлнүүдтэ захилнай һайса хангагдаагүй. Гэхэһээ гадна түмэр замай өөрын һалаа барижа, вагонуудта ашаа асаржа, эльгээжэ байха аргатай болоо һаа, ехэл һайн бэлэй. Түмэр-бетон хэрэгэлнүүдые үйлэдбэрилхөөр заводой трестын дэргэдэ баригдабал, үйлэдбэриин ашаг үрэ эрид дээшэлхэ, материал дуталдаһанһаа боложо, миин зогсохо саг болохогүй һэч. Гэбэшье энэмнай һаяар бэелүүлэгдэхээр гэхын аргагүй ааб даа. Эдэ бүхы бэрхэшээлнүүд, дутуу дунданууд трестын подразделенинүүдэй худэлмэриин нэгэ жэгдэ ябасада һаад ушаруулна, ажалай бүтээсэ доошолно гээшэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ томотомо объектнүүдые барилга эхилэгдэхэ. Жэшээлхэдэ, «Бурятводстройн» барилгын управленин түмэр бетон хэрэгсэлнүүдэй завод һэльбэн шэнэлхэ, үргэдхэхэ талаар хэлсэ баталанхайбди. Эндэ хамта дээрээ 8,1 миллион түхэригэй хэмжээнэй худэлмэри хэгдэхэ юм. Николаевский поселок шадар хайр шулуу абаха, карьер, геологогидромелиоративна партида тусхай промышленна бааза гэхэ мэтэ барилганууdые захалхабди.

Худөө ажахыда туһаламжа үзүүлхэдээ, 70 мянган гектар малай бэлшээридэ үһа гаргаха, анхан малтагдаһан ханааб, сөөрэм гэхэ мэтые һэльбэн шэнэлхэ, 81 худаг үрэмдэн малтажа, хүн зониие үһаар хангаха гэһэн уялганууд абтанхай. 2 хүнэй худэлхэ һууритай магазин, Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда бани, барилгын машинануудые заһабарилха 300 һууритай бааза, «Бурятводстройн» барилгын управленидэ соргонуудые тусгаарлан амяарлаха цех, Гусиноозерск хотодо жэлэй нэгэ хаһада худэлхэ хирпиисын завод, хамтын хөёр байра, 7805 дүрбэлжэн метр байрын гэрнүүдые ашаглалгада тушааха даабаритайбди.

1990 он хүрэтэрхи хугасаада 250 автомашинын багтасатай автобаза, Кабанскын райондо Большереченск ПМК-гай бааза, Хурамхаан тосхондо модо отолхо ба болбосоруулха цех, гэр барилгын комбинат гэхэ мэтэ барилганууd манай коллективэй хүсөөр бодхоогдохо юм. Хэлын хараатайгаар, уридшалан бодомжолжо үзэжэ худэлөөгүйдэ аргагүй. Юуб гэхэдэ, мүнөө КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоhон ехэ зорилгонууд республикын мелиораторнуудай урда табигдана бшуу. Мүнөө жэл 11505 мянган түхэригэй гэхэ гү, али нёдондонойхидо орходоо 20 процентээр үлүү барилга-хабсаралгын худэлмэри хэхээр харааланхайбди. Эхэ ороноймнай үндэр шагнал коллективэймнай гэшүүн бүхэниие урмашуулжа, шэнэ ехэ амжалтануудта зоригжуулна, уялгалга.

Г. КУЧУМОВ,
«Бурятпромжилводстрой» трестые эрхилэгшэ.

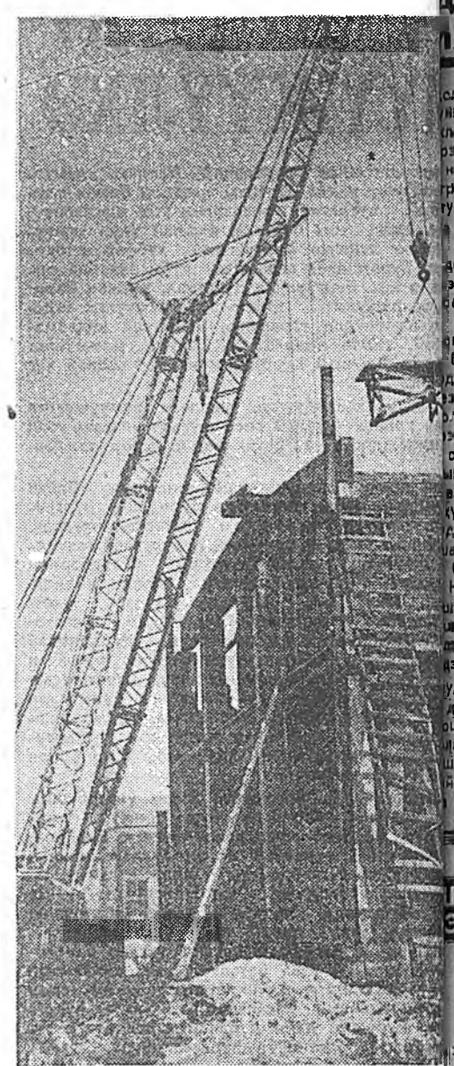

Һүүлэй жэлнүүдтэ үһанай ажахын барилганууdта гүрэн түрэмнай ехэ мүнгэ зөөри һомолно. Илангаяа томо түхэлэй машинанууд ба түхеэрэлгэнүүдые капитальнаар заһабарилха предприятинуудые байгуулха тухай онсо заагдаһан байна. Энээниие бэелүүлхэ талаар «Бурятпромжилводстрой» трестын барилгашад механизациин тусхай бааза бодхоожо байнхай. Жэлэй һүүл багаар энэ барилга дүүргэгдэжэ, «Бурятводстройн» барилгын управленидэ дамжуулагдахаар харааланган.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: баригдажа байһан механизациин бааза.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

ҮРЭМДЭЛГЭ—ҮРЭ БҮТЭЭСЭТЭЙ

Улаан-Удын нүүдэл-оньһожоруулагдамал 6-дахи колоннодо үрэмдэлгын 13, барилгын 3, электро-хабсаралгын 2 бригада худэлдэг юм. Гол үйлэдбэримнай хадаа худөөгэй бэлшээриин газарнуудта элдэб аргаар үһа гаргаха, анхан малтагдаһан ханааб, сөөрэмүүдээ һэльбэн шэнэлхэ, мүн һуурин, тосхонуудай хүн зониие үһаар хангахаар үрэмдэлгэ хэжэ, үһа бүлэдэг түсхай насосуудые тодхолго мүн болоно.

Үрэмдэлгын бригаданууд хоорондоо мүрысэн ажалладаг. Минии хүтэлбэрилдэг бригадэ Павел Васильевич Гонтариин бригадатай социалис мүрысөөнэй хэлсээ баталанхай юм. Үнгэрһэн дүрбэн жэлэй дүнгүүдээр бидэ колоннын үрэмдэгшэдэй коллективүүд соohоо илажа гараабди. Түсэбэй ёһоор 648 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэхэ һаа, 1 миллион 75 мянган түхэригэй худэлмэри хэжэ, түсэбөө 165,9 процент дүүргээбди. П. В. Гонтариин бригада манһаа ехэшье гээгдээгүй, түсэбөө 165 процент бэелүүлээ. Мүнөө эдэнэр Зэдын райондо худэлнэ. Яруунын районой Иисэнгэ һууринда мүнөө комендировкодо байһан Иннокентий Сергеевич Зутьхаровай бригада мүн лэ түрүүшүүлэй тоодо оролсодог юм.

Үйлэдбэриимнай бэрхэшээлнүүдэй нэгэн гэхэдэ, ажалнай нүүдэл шэнжэтэй. Саг үргэлжэ иишэ-тиишээ ябана ха юм биоди. Гэбэшье энээндээ нилээд дадал болонхойбди. Иимэ шэглэлтэй үйлэдбэри байхадань яалтайб? Хоердохёор, районуудта ажаллажа байхадаа, трестһээ, колоннооhоо нилээд тэһаранги гэхэ гү, али хүтэлбэрилэгшэдэй сэхэ хихалта доро худэлнэ бэшэбди. Тиимэһээл эндэ бригадирай харюусалга тон ехэ. Худэлмэрээ һайса мэдэхэһээ, эмхидхэхэһээ гадна ажалай журамай «жолоо» һуладуулхагүй, хүн бүхэндэ үгэеэ ойлгуулжа шадаха хэрэгтэй. Энэл ушарта худэлмэридэмнай һайн үрэ дүн туйлагдаха жэшээтэй.

Энэ жэлһээ бригадна подрядай гуримаар худэлжэ эхилээбди. Коллективэй гэшүүн бүхэндэ шэнэ гуримаар худэлэлгын һайн талануудые ойлгуулжа үгэхэ, тобойсо элирүүлхэ зорилготойбди. 8 хүн бригадымни бүридэлдэ оролсоно. Эгээл дүршэлтэйнүүдынь 4-дахи разрядай үрэмдэгшэ Бимба Федорович Помаев, Константин Мохоровичь Мохосов, Владимир Константинович Жарков гэгшэд мүн. Тиихэдэ жолоошон-үрэмдэгшэ Сергей Корытов, Валерий Пермяков, Александр Тутоуллин, Нима Баиров гэгшэд үрэмдэгшэдэй худэлмэриин онол арганууdые амжалтатайгаар шудалжа, дүйтэй болонхой. Булта оролдосотойнууд, нүгөедынгөө нюрганай саана ороод, «һүүдэрлэһэйб» гэһэн бодол хэндэньшье үгы, нэгэ жэгдэ, һэшхэлээрээ худэлдэг.

УРБ-ЗАМ түхэлэй үрэмдэлгын агрегадаа, компрессорэ, бусадшье техникээ тээжэ ашаад лэ, эллжээтэ даабаряараа Хэжэнгын район ошообди. Мүнөө Худанай совхоздо худэлнэбди. Тэндээ ажалаа дүүргээд, Ушхайта зорихобди. Һайн шанартайгаар үрэмдэлгэ хэхын, аваригүйгөөр худэлхын тула үбэлэй янгинама хүйтэндэшье, зунай ааяма халуундашье бүхы шадалаа элсүүлхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ хэрэгтэй материалнуудые, онсолбол, шабарай, хайр шулуунай, цементын саг болзортоо асарагдаһанһаа ехэ юумэн дулдыдадаг гээшэ. МАЗ түхэлэй машинаар бэрхэ жолоошод Сергей Валеев, Георгий Ханцай, Василий Своеволин гэгшэд иимэ ашаа мандаа саг соонь асараад лэ байдаг юм. Үһа зөөдэг машина таһалгаргүй хойшо, урагшаа ябажа байдаг. Колоннын заһабарилгын мастерскойнуудта, токарна цехтэ манай захилаар ямар нэгэн түхеэрэлгэнүүднай саг болзортоо заһабарилагдадаг. Эндэ гагнууршан Дмитрий Невьянцевые онсолон тэмдэглэмээр. Тэрэ өө-мөөгүйгөөр, жэншэдгүй һайнаар гагнаад үгэхэ. Нэгэ үгөөр хэлбэл, колоннымнай хүтэлбэрилэгшэд гол болон хамһабариингаа албануудай худэлмэриие шадамар бэрхээр хүтэлбэрилдэг, тиимэһээл материал, техникын дуталдаһанһаа боложо, мийн зогсохо саг менда ушардаггүй шахуу. Залуу, эдэбхитэй мэргэжэлтэд олошоронхой. Жэшээлхэдэ, колоннын ахамад инженер Сергей Петрович Суменков тиимэ үнинэй худэлдэг бэшэшье һаа, худэлмэришэдтэ ехэл анхаралтайгаар хандадаг, худэлжэ байһан газартамнай хүрэжэ, зүбшэл заабари үгэдэг юм.

Бригадамнай коммунис ажалай коллектив гэһэн үндэр нэрэ зэргэ зүүжэ ябадаг. Би өөрөө коммунис ажалай ударник, Буряадай АССР-эй габьяата механизатор, арбадахи табан жэлэй ударник гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэйб. Олон удаан жэлдэ — 25 жэлэй туршада нэгэл предприятидаа худэлжэ, Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаһанби. Энэ хадаа гансал хубиимни габьяа гэжэ сэгнэлтэгүй, бултанай зоригжолто ажалай дүн гээшэ. Мүнөө колоннын захиргаанай байшангай газаа ажалай Алдар Солын туг манай бригадын хүндэлэлдэ үргэгдэнхэй. Иимэ үрэ дүн туйлажа, урмашуулагдажа байхадаа, хэн хэнэймнайшье сэдьхэлдэ үшөөл һайн худэлхэ гэһэн хүсэл түрэдэгынь ойлгосотой. Ниитын ажабайдалда хабаададагби. Арадай һайн дуранай дружинын гэшүүнби. Иигээд Хэжэнгэнээ бусалгандаа, мартын 6-һаа ээлжээтэ дежурствадаа гарахаб.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ үндэр дүнгүүдые туйлаһанай, СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын талаар 1984 оной түсэб урагшатай дүүргэһэнэй түлөө «Бурятпромжилводстрой» трестын коллектив Эхэ ороной үндэр шагналда хүртэбэ гэһэн мэдээсэл коллективэймнай гэшүүн бүхэниие баясуулжа, сэдьхэлдэмнай омогорхол түрүүлбэ, бүри эдэбхижүүлбэ гээшэ. СССР-эй Мелиорациин ба үһанай ажахын министерствын харьяата коллективүүд соohоо илажа гараха гээшэ нэрэ хүндын хэрэг мүн. Эндэ манайшье өөрсэ хубита бии. 1984 ондо 145 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэхэ һаа, 275,3 мянган түхэригэй хэмжээнэйхиие хэжэ, түсэбөө холо үлүүлээ һэмди. Онсолбол, 15 худаг үрэмдэжэ, насос тодхохо һаа, 21-ые үрэмдэжэ, үһа гаргаабди. Республикын хойто районуудһаа бэшэ газарта хаа-яагүй худэлжэ гараа гээшэбди. Түгэсхэлдэнь үшөө нэгэ һайшаалта баримта дуулгахам: манай бригада арбан нэгэдахи табан жэлэйнгээ түсэб 1984 оной май һарада дүүргээд, арбан хоердохи табан жэлэй тоосоогоор ажаллажа, үрэмдэлгээ хэжэ байнхайбди.

В. НИМАЕВ,
Улаан-Удын нүүдэл-оньһожоруулагдамал колоннын бригадир.

РЕПОРТАЖ

ЗАҺАБАРИЛГЫН БААЗА БОДОНО

Эндэ уг залгамжуулан худэлэгшэд олон юм. Бригадирай туһалагша, 6-дахи разрядай экскаваторщик-крановщик А. С. Варфоломеевэй хүбүүд Игорь Александр хоёр эсэгынгээ мэргэжэл шэлэжэ, дээдэ гарай худэлмэришэд болоо. Ирина басаганиинь трестдээ мастераар худэлнэ. Жалнинтанай бүлын Сергей, Леонид хүбүүдынь шулуушад, Александрнь гагнууршан юм.

— Эдэнэй эсэгэтэй— Тимофей Арсентьевичтэй залуудаа үһалуурин ханааб малтажа, намаг хатаажа нилээд лэ ябагдаа һэн даа. Мүнөө Арсентьевич һуралсалай комбинадта мастераар томилогдонхой. Экскаваторщигуудай шэнэ халаанние бэлдэнэ,— гэжэ Алексей Сергеевич Варфоломеевэй хэлэхэдэ, мантай суг ябаһан трестын постройкомой түрүүлэгшэ С. Г. Иванов иигэжэ нэмээнэ: «Петр, Иван Агафоновууд яаһам... Нэгэниинь гагнууршан, нүгөедэнь экскаваторщик-крановщик бэшэ гү?»

Наһанайнгаа ажалай нюусые үри хүүгэдтээ дамжуулха гэһэн дэмбэрэлтэй һайхан заншалай Заречнын ПМК-гай Б. В. Ацутын хүтэлбэрилдэг бригадада тогтонижоhониинь гайхалгүй. Бүри 1973 ондо барилгын шэглэлтэй жэжэ бригаданууdые нэгэдүүлжэ, томодхогдоhон, ажахын тоосооной бригадые байгуулха гэһэн шиидхэбэриин гаргагдахада, үнинэй худэлмэришэд сэдьхэлдээ нилээд лэ баясаа һэн. Иимэ бригадын хүмүүжүүлхы, һайн талын нүлөөн эли ха юм даа. Журам шангадаха, хүн бүхэн мэргэжэл, шадабэряа дээшэлүүлхын тула оролдохо. Гэхэтэй хамта, өөрөө бригадир, 6-дахи разрядай хабсаргагша Валентин Васильевич Ацута Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан гэһэн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, эгээл хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн бшуу. Тэрэ гэһээр арба гаран жэл үнгэрөө. Энэ хугасаа соо нүхэр Ацутын бригада гансашье колонно, трест соогоо бэшэ, харин РСФСР-эй Мелиорациин ба үһанай ажахын министерствын коллективүүдэй дундаһаа Бүхэсоюзна мүрысөөнүүдтэ нэгэнтэ бэшэ илажа гараһан алдартай.

1974 оhоо хойшо таһалгаряагүйгөөр илагшадай тоодо ябаһан энэ коллектив хайшан гээд иимэ амжалтануудые туйлана гээшэб гэжэ һонирхобобди. Валентин Васильевич юрэл үйлэдбэри эмхидхэлгээр хизаарладаг бэшэ, харин хүн зонтой хэлзэ ойлгосон худэлхэ, һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхардаг юм. Энэнь тусхай зорилго мэтээр урдань табигданхай гэбэл бууруу. Юрэл хүтэлбэрилхы шадабариинь, абари зангайнь шэнжэ мүн гээд тодорхойлолтой.

Үндэр бүтээсын, ажалай шанарай түлөо тэмсэл түрүүшын удэрнүүдһээ дэлгэрээ һэн. Журам хазагайруулдаг, һуналхан хүнүүдтэ эндэ удаан ажаллаха «арга боломжо» ологдоогүй. Тиин-байн бригада дүүрэн хүсэндоо сорожо, худэлмэриин сагые гүйсэд хэрэглэн ажаллаха шадалтай коллектив болон тодороо һэн. Ажалһаа гаралган, ошолгон үзэгдэхээ болиһон юм. Бригадын соведэй үүргэ эндэ арсашагүй ехэ.

...Хабсаргагдамал түмэр-бетоноор, мүн хирпиисээр ябталан бодхоогдожо байһан мантан томо үйлэдбэриин байшангые холоhоо обёормоор. Энэмнай хадаа «Бурятпромжилводстрой» трестын ПМК-гай В. Б. Ацутын бригадынхид «Бурятводстройн» барилгын управленин механизациин бааза барижа байна гээшэ. 1982 ондо энэ барилга эхилэгдэһэн, 2 миллион түхэригэй хэмжээнэй барилга-хабсаралгын худэлмэри хэгдэхээр хараалагдаһан байна.

— Гол түлөб үһанай ажахын эмхинүүдтэ газар малтадаг, үһалуурида хэрэглэгдэдэг томо техникэ, онсолбол, экскаваторнууд, тракторнууд, автомашинанууд эндэ заһабарилагдадаг байха юм. Шухала хэрэгтэй объект мүн. Анхандаа эдэ бүхы техникэ Улаан-Удын ПМК-да заһабарилагдадаг һэн. ПМК-гай үйлэдбэриинь хүсэн бага, материально-техническэ баазань яашье зрилтэдэ хүрэмөөр бэшэ һэн. Харин мүнөө үһалуурида, нуга сабшалан һайжаруулгада хэрэглэгдэдэг 250 янзын техникын зүйлдэ жэл бүри капитальна заһабарилга хэгдэжэ байха юм,—гэжэ бригадирай туһалагша А. С. Варфоломеев хөөрэнэ.

3 экскаватор, 3 трактор, мөортэй хөёр кран барилга дээрэ дүүрэн хүсэндөө худэлгэгдэнэ. Хагсуу һалхин хасар шэхэ шэмхээд, шэмэрүүн гээшэнь. Тезд тэрэ дээрэ хирпиисэ ябталжа байгшад энэ хүйтэниие мэдэрнэшьегүй хэбэртэй, хоорондоо хаа-яа шог зугаа хаялсан, эмхитэй худэлнэ. Мантан удхуур-шанага соо избёосхо-цементын шэнгэн холисо дээшээ үгтэнэ. Нэгэ хэдэ болосд гонзогор ута түхэлтэй бэхижүүлгын түмэр арматура хирпиисээр бодхоогдожо байһан ханада хабсарган тодхоогдоно. 25 тонно ашаа үргэхэ шадалтай кранние ашаг үрэтэйгөөр ашаглахын, зүбөөр худэлгэхын тула нилээд шадабари хэрэгтэй. Тезд дээдэ разрядтай экскаваторщик-крановщигуудта энэ ехэшье бэрхэшээлтэй зорилго бэшэл. Жэшээлхэдэ, А. С. Варфоломеев аяар 27 жэлэй туршада энэ мэргэжэлээр худэлнэ. Жажалай Алдар Солын III шатын орденоор, «Ажалай ветеран» гэһэн медальаар шагнагданхай. Ниитын эдэбхитэн юм. Предприятиингаа месткомой гэшүүн, үйлэдбэридэ аюулгүйе сахиха таһаар инспектор, арадай хинагша мүн. Һаа боложо үнгэрһэн һунгуулиин үдэр арадай депутадуудай Заречнэ поселково Советдэ депутадаар һунгагдаа. Ажалай түрүүшүүл соohоо гагнууршад А. Н. Голиковые, И. И. Агафоновые, шулуушан А. Н. Будниковые, экскаваторщик А. С. Будриниие нэрлэмээр. Хүн бүхэниинь халаанайнгаа даабариие 120—130 процент дүүргэжэ амжадаг. Бригадын зарим гэшүүд 11-дахи километртэ коттедж барилгада, Сэлэнгын зүүн эрьедэ сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүдэй соргонуудые тодхолгодо худэлнэ. Энэ удэр нүхэр Ацута үйлэдбэриин хэрэгэр тиишэ сшоhон байба. Өөртэйнь уулзажа шадаагүйбди.

Бригадын ажалай намтарта үшөө нэгэ һонирхолтой зүйл бии юм. Тодорхойлбол, «Росмелиорациэй» нэгэдэлэй коллективүүдэй дундаһаа Бүхэсоюзна мүрысөөндэ илажа гараһанайнгаа түлөө Гагаринай нэрэмжэтэ вымпелээр гурба дахин шагнагдаһан Ацута Варфоломеев хөёр Москва хото уригдажа, Звездный городогто космонавтнуудтай уулзалгада хабаадалсаха золдо хүртэһэн юм.

КПСС-эй ЦК-гай октябриин (1984 он) Пленум дээрэ газар шанаржуулгада ашаглагдадаг, машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые капитальнаар заһабарилха түсхай онсо хэлэгдэнэн байха юм. Заречнын ПМК-гай В. В. Ацутын суута бригадынхид— 32 хүн эгээл энэ зорилго бэелүүлгэдэ эрмэлээл зоригоо элсүүлэнхэй.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Электросварщик-крановщик А. С. Варфоломеев. 2. Игорь Варфоломеев ажалдаа.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

МАЛША ХҮБҮҮНЭЙ ЗОЛ

ҺОЖОРУУЛГАШЬЕ ГЭХЭ ЮМЭН ҮГЫ БЭЛЭЙ. ТИИМЭҺЭЭ БҮХЫ АЖАЛАА ГЕРАЙ БАР ХҮСӨӨР ХЭХЭ ХЭРЭГТЭЙ. ГАДНА УЛААН БУЛАНГЫНЬ ХҮЙТЭН, ТҮЛЕЭШЬЕ ҺАА, ДУЛАА БАРИХАГҮЙ БАЙҺАН ЮМ. ЮРЭДӨӨ, ЗАХА ХОЛЫН ХОНГООДОРОЙ ГҮҮРЛООШОНОЙ КУРСАШЬЕ ТУХАЙГАА ОГТОЛОН МАРТАБА.

ТЭРЭНЭЙ ДҮРБЭДЭХИ ЖЭЛЭЭ МАЛШАНААР АЖАЛЛАЖА БАЙТАР, ОРОН ДОТОР СОЮЗНА БОЛОН АВТОНОМИТО РЕСПУБЛИКАНУУДАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДҮҮДЭЙ, ТЭРЭОРОНДО 830 ГРАММААР НЭМЭЭҺЭН, НЭГЭШЬЕ ТОЛГОЙ МАЛ ГАРЗАДА ОРУУЛАНГҮЙ ХАРУУҺАЛҺАН БАЙНА. ХАРИН МҮНӨӨ ТЭРЭ ГАНСААРАА 50 ТОЛГОЙ БУРУУ ТУШААЖА АБААД, АМЖАЛТАТАЙ ТҮЛЖҮҮЛНЭ.

ТЭРЭ ӨӨРӨӨ СОМОНОЙ СОВЕДЭЙ СЕССИ БОЛОН ГҮЙСЭДКОМОЙ ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭХЭ АСУУДАЛДА БЭЛДЭЛГЭДЭ ЭДЭОХИТЭЙГЭЭР ХАБААДАНА. ДЕПУТАТ Н. Д. АНГРУСКАЕВ ХОНГООДОРОЙ БРИГАДЫН МАЛШАДАЙ ТҮСЭӨТЭ ДААБАРИНУУД БОЛОН СОЦИАЛИС ҮЯЛГАНУУДАА ДҮҮРГЭХЭ ХЭРЭГТЭ ӨӨРЫНГӨӨ АЖАЛ ЯБУУЛГААР НҮЛӨӨЛНЭ. ҺУНГУУЛИИНГАА ОКРУГТО НИИТЭ-ИДХАМЖЫН БОЛОН ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИ ЯБУУЛНА. ҮНГЭРҺЭН ЖЭЛ ҺУНГАГШАДАЙНГАА УРДА ХОЁР ДАХИН ТООСОҺОН БАЙНА. ҺУНГАГШАД ТЭРЭНЭЙ ЯБУУЛҺАН ХҮДЭЛМЭРИДЭ «ЭРХИМ» ГЭҺЭН СЭГНЭЛТЭ ҮГӨӨ. ТЭРЭ СОМОНОЙ СОВЕДЭЙ СЕССИИН БОЛОН ГҮЙСЭДКОМОЙ ЗАСЕДАНИНУУД ДЭЭРЭ ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭҺЭН АСУУДАЛААР АБТАҺАН ШИИДХЭБЭРИНҮҮДТЭЙ ҺУНГАГШАДАА САГ ҮРГЭЛЖЭ ТАНИЛСУУЛЖА БАЙДАГ. МҮН ТЭДЭ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ ҺУНГАГША БҮХЭНЭЙ ДҮҮРГЭХЭН ТУЛА ОРОЛДОЛГО ГАРГАНА.

ЭДЭ ҮДЭРНҮҮДТЭ КОЛХОЗОЙ АЖАЛШАД НЮТАГАЙНГАА СОВЕДТЭ НҮХЭР АНГРУСКАЕВЫЕ ХОЁРДОХИЁО ҺУНГАҺАН БАЙНА. НЮТАГ ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ БОЛОҺОН ЭНЭ АЖАЛША МАЛША ХҮБҮҮНЭЙ СААШАНХИ ЗАМ БҮРИШЬЕ АРЮУН ҺАЙХАН, ЭДЭБХИ ҮҮСХЭЛТЭЙ ЗАНДАА БАЙГ ЛЭ!

В. ТУЛАЕВ,
манай корр.

ТЭМДЭГЛЭЭ

ТЭДЭ ЗАЛУУ ХҮНЭЙ УДААН ТОГТОЖО ХҮДЭЛХӨӨР БӨШӨ ШЭНГИ ҺЭН.

ТЕЭД НИКОЛАЙ ЭЛДЭБ БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДҺЭЭ АЙЖА ЯБАДАГ ХҮН БӨШӨ БАЙШОО. НЭГЭТЭ ТУШААЖА АБАҺАН АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИДӨӨ БҮХЫ ҺАНАЛАА ТАБИДАГ ЭНЭ ХҮБҮҮН ТҮРҮҮШИН ҮЕЭЛЭЙ УТА НЮРГЫЕ ХЭДЫ ХҮНДЭ ХҮШЭРШЬЕ ҺААНЬ, УРАГШАТАЙГААР ДАБАЖА ГАРАА ҺЭН. ТЭРЭ ТАНИЛ БӨШӨ АЖАЛАЙНГАА ОНШЬЕ ОЛОХЫН ТУЛА ЭГЭЭН ТҮРҮҮН ЗООВЕТ-МЭРГЭЖЭЛТЭДЭЙ, ҮНИНЭЙ МАЛШАДАЙ ҺУРГААЛ, ЗААБАРИНУУДЫЕ НАРИНААР ДҮҮРГЭДЭГ, ХҮДЭЛМЭРИИНГӨӨ ҮДЭРЭЙ ГУРИМ НЯГТААР БАРИМТАЛДАГ БАЙГАА. ЗУНАЙ БӨЛШЭЭРИИН ҮЕДЭ МАЛАА ҺАЙНААР АДУУЛЖА, ЯҺАЛА ТАРГАЛУУЛАА ҺЭН. ЖЭЛЭЙ ДҮНГҮҮДЭЙ ГАРГАГДАХАДА, КОЛХОЗОЙНГОО ОЛОХОН ТҮРҮҮ МАЛШАДҺАА ДУТУУ БӨШӨЭР АЖАЛЛАҺАНИИНЬ ЭЛИРЭЭ. ХЭҺЭНЭЙНГЭЭ ЗӨРГӨЭР ҮРМАШУУЛГАДАШЬЕ ХҮРТӨӨ. ШӨЛЭҺЭН АЖАЛАЙНГАА ТҮРҮҮШИН АМЖАЛТАНУУДААР ҮРМАШАҺАН ЗАЛУУ МАЛШАН ТӨРӨӨНДӨӨ ДАДАЖА, ЖОЗОБОЛОН ҮӨӨШЬЕ ҺАА, ТӨРӨНӨӨ ТӨГШӨӨР ХУБААЛДАЖА, БӨЕ БӨӨЭ ДҮМЭЖЭ, ХАЙРЛАЖА ЯБАА ЗОМДИ ДАА,— ГЭЖЭ ХӨӨРӨӨ ҺЭН.

ШИТИНТЭН БҮХЫ ҺАНААРАА ХҮРЭЭ ХАРЮУЛАА — НҮХЭРЫНЬ ҮДЭРҺӨӨ ҮДЭРТЭ ТЭНХЭЖЭ, ҺАЙЖАРЖА ЭХИЛЭЭ ҺЭН.

НЭГЭ ҺАНААРАА ХАРА АЖАЛ ХЭЖЭ ЯБАҺАН ХҮН УДААН МИИН ҺУУЖА ШАДАХА ЮУМЭЛ ДАА. АПЕНТ ДЕМЬЯНОВИЧШЬЕ ТЭНХЭХЭЛЭЭРЭЭ, ХАМТЫНГАА АЖАЛДА ХАМСЫ ШУУЖА ОРОО ҺЭН.

ШИТИНТЭН ГЭЭШЭМНАЙ ҮНДЭҺЭН КОЛХОЗНИГУУД ГЭЭШЭ ГЭЖЭ НЮТАГААРХИНИИНЬ ХЭЛСЭДЭГ. ТЕЭД ҮНЭХӨӨРӨӨШЬЕ ТИИМЭ. ОН ЖЭЛНҮҮДЭЙ ҮНГЭРХЭ ТУМА УЛАЙХА ШАРХАНУУДШЬЕ ЭДЭГЭЖЭ, ҮХИ ХҮБҮҮДШЬЕ ҮНДЫЖЭ, ТОМО БОЛОЖО БАЙГАА ХА ЮМ. ШИТИНТЭН ХОЮУЛАА ҮХИБҮҮДЭЭ ХАРА БАГАҺААНЬ ДАХУУЛААД, АЖАЛ ХҮДЭЛМЭРИДЭ ДҮРШҮҮЛДЭГ БАЙГАА. АЖАЛША БӨРХЭЭР ХӨМҮҮЖҮҮЛҺЭНЭЙНЬ АШААР ҮХИБҮҮДЫНЬ МҮНӨӨ ҮЙЛЭДБЭРИ ДЭЭРЭ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ ТООДО ЯБАНА. ҮХИБҮҮДЭЙНЬ ЖОЛООШОН, СЛЕСАРЬ, ТЕХНОЛОГ, КОМПЛЕКТОВЩИК ГЭХЭ МӨТӨ МЭРГЭЖЭЛ ШӨЛЭЖЭ АБАҺАНИИНЬ ХҮДЭЛМЭРИШЭ ШӨНЖЫЕНЬ МӨДҮҮЛНЭ БӨШӨ ААЛ.

АЖАЛАЙ ВЕТЕРАНУУД АПЕНТ ДЕМЬЯНОВИЧ АКУЛИНА ЕРМОЛАЕВНА ХОЁРОЙ ЭНГЭРТЭ МЕДАЛЬНУУД ЯЛАРДАГ. ҮБГЭЖӨӨЛЭЙНЬ ЭНГЭРЫЕ ДАЙШАЛХЫ ШАГНАЛНУУД ШӨМЭГЛЭДЭГ ЮМ. ЭДЭ ХОЁРОЙ ГЭРЛЭНЭЭР 50 ЖЭЛ ҺАЯХАН ХҮСЭБЭ. ЭНЭ ДЭМБЭРЭЛТЭ ҺАЙХАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГЫЕ ТЭМДЭГЛЭХЭЭЭ ШИТИНТЭНЭЙ ҮХИБҮҮД; ТҮРЭЛ ГАРАЛЫНЬ БОЛОН ҺҮХЭДЫНЬ ТЭДЭНЭЙДЭ ОЛОСРОО СУГЛАРБА. ТЭРЭ ҮДЭРЫНЬ ЯНВАРИИН 25-ДА, ГЭРЭЙ ЭЭЭН АПЕНТ ДЕМЬЯНОВИЧАЙ ТҮРЭҺЭН ҮДЭРТЭЙ ТУДАҺАН ЮМ. ТЭРЭ 78 ҺАҺАТАЙ БОЛОО.

ХҮДӨӨГЭЙ ЮРЫН ЭНЭ БҮЛЭ ЭБТЭЙ ЭЕТЭЙГЭЭР АЯАР 50 ЖЭЛДЭ АЖАҺУУҺАНАА ТЭМДЭГЛЭЖЭ, АЛТАН ОЙНГОО БАЯРААР АЙЛ АЙМАГТАА АЯГА САЙГАА УУЛГАБА ХА ЮМ.

Л. ВИЛЬМОВА.

Загарайн район.

ОЙГОО ТЭМДЭГЛЭЭ

ДӨӨДӨ ҺУУҺАН ТУЛА ЭДЛЭЖЭ БАЙҺАН БҮХЫ ҺАҺААНА ХҮДӨӨ АЖАХЫДА ЗОРЮУЛАА ЮМ. ТЭРЭ ХОЁРОЙ ХЭЭ, ХАБААДААГҮЙ АЖАЛ ГЭЖЭ ХҮДӨӨДЭ ҮГЫ ШАХУУ БАЙХА. ПОЛИ ДЭЭРЭ ХҮДЭЛДЭГ САГААТЭДЭНЭР АЙХӨӨТАР ДУЛААХАНААР ДУРСАДАГ. СОЦИАЛИС АЖЕЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗӨРГЭДЭ ХҮРТЭҺЭН БРИГАДИР С. К. КИСЕЛЕВОЙ ХҮТЭЛБЭРИ ДОРО ХҮДЭЛДЭГ БАЙХАДАА, ТЭДЭНЭР АРГАГҮЙ ЕХЭ ЖАРГАЛТАЙ БӨЛЭЙ. УЛАА НЯЛХАЙ ҮХИБҮҮДЭЭ ОРХӨӨД, ҮГЛӨӨНЭЙ УЛААН НАРАНҺАА ҮДЭШЭ ОРОЙ БОЛОТОР ХҮДЭЛДЭГШЬЕ ҺАА, ЭБТЭЙ, ДУУТАЙ ШУУТАЙ, ЭЛҮҮР ЭНХЭ ЯБАХАДА, ЖАРГАЛТАЙ ҺААБ ДАА. ХАРИН ЭНЭЛ ҮЕДЭНЬ ҮЙЛЫН ХАРААЛАЙ ДАЙН ЭХИЛЖ, ХАХАСАЛГЫН САГ ЕРЭЭ БӨЛЭЙ.

ТЕЭД АПЕНТ ДЕМЬЯНОВИЧ МОСКВА ШАДАРАЙ ТУЛАЛДААНДА ХҮНДӨӨР ШАРХАТААД, 1942 ОНДО НЮТАГАА ТАБИГДАҺАН ЮМ. ХАРИН АКУЛИНА ЕРМОЛАЕВНА ТИИХЭДЭҺ ХЭДЫ ОЛОН ҺҮНИ ҮРГЭҺЭ НОЙРОО МАРТАН, ҮБГЭНЭЙНГӨӨ ХАЖУУДА ҮНГЭРГӨӨ ҺЭМ ДАА. ИИГЭЖЭ ОРОЛДОҺОНИИНЬ АША ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙН ЭХИЛШӨБӨ. А. БЕЛЫХ ДАЙНАЙ ЭХИНДЭ СӘРЭГШЭН БОЛОБО. ТЭӨШЬЕ АЛЕКСАНДР ДҮРШӘЛ ШАДАВАРИТАЙ МЕХАНИЗАТОР ҺЭН ТУЛА ГУРБАН ҺАРА АЛБАНДА ЯБАҺАНАЙНГАА ҺҮҮЛЭЭР НЮТАГТАА АЖАЛЛАХААР ӨУСААГДАА ӨӘЛЭЙ.

ЭНЭ ХҮБҮҮН ХАРХИС ДЕЙСАНТАЙ АМИ НАПАЯА ХАИРЛАНГҮЙ ТЭМСЭХЭЭР ӨӘЛЭН ӨАЙҺАНАА ЭЛИРХЭЙЛЭЭДШЬЕ ҮЗӨӨ ҺЭН. ТЕЭД БҮХЫ ГҮЙЛТАНУУДТАНЬ «НЮТАГТАА ХҮДЭЛХЭ ӨПОТОЙ» ГӘҺЭН НЭГЭЛ ХАРЮУ ҮГТЭХЭ. ЯАХАБШИ ТЕЭД, ТЫЛДЭШЬЕ ФРОНТ, ЗҮГӨӨР АЖАЛАЙ ФРОНТ БОЛООД БАЙГАА ЮМ. А. БЕЛЫХ 1942 ОНДО МТС-ЭЙНГЭЭ МЕХАНИГААР ТОМИЛОГДОО ҺЭН. ХЭНЭЙШЬЕ МЭДЭҺЭЭР, ДАЙНАЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ БӨРХЭШЭЭЛ, ТҮБЭГҮҮД ОЛОН УШАРДАГ БАЙГАА. ЗАҺАБАРИ ХЭХЭДЭ, ЗАПАС ЧАСТЬНУУД ДУТАЛДАХА, НҮҮДЭЛ МАСТЕРСКОЙ ГЭЖЭ ОГТО ҮГЫ ҺЭН. ТЕЭД МЕХАНИЗАТОРНУУД БҮХЫ ХӘРЭГҮҮДЭЭ ХАМТААРАА ШИИДХЭЖЭ, АРГЫЕНЬ ОЛОДОГ БАЙГАА. ОЛОНОЙ ОРОЛДОСЫН, ТЭМСЭЛЭЙ АШААР ЛӘ АЖАЛША ТҮМЭНЭЙ УРДА ТАБИГДАҺАН ЗОРИЛГОНУУД ГҮЙСЭД ШИИДХЭГДӘЭ, БӘЕЛҮҮЛЭГДӘЭ. АЛЕКСАНДР КУЗЬМИЧ БӨРХЭШЭЭЛ ДҮҮРЭЧ ДАЙНАЙ ЖЭЛНҮҮДТЭ ГАБШАГАЙГААР ХҮДЭЛЖЭ, «1941—1945 ОНУУДАЙ ЭСӘГЭ ОРОНОО ХАМГААЛГЫН АГУУЕХЭ ДАЙНАЙ ҮЕДЭ ШӨН ГАБЬЯАТА АЖАЛАЙ ТҮЛӨӨ» ГӘҺЭН МЕДАЛЯАР ШАГНАГДАҺАН БАЙНА.

НҮХЭР БЕЛЫХ 1947 ОНДО ТРАКТОРНО-ТАРЯАН АЖАЛАЙ БРИГАДЫЕ ХҮТЭЛӨӨРИЛЭГШӨӨР ТОМИЛОГДОО ҺЭН. УДАРИДАҺАН НҮХЭДЫНЬ, МҮН ӨӨРӨӨШЬЕ ЭРХИМЭЭР ХҮДЭЛДЭГ БАЙГАА. ЭНЭЭНИИЕНЬ ДИПЛОМУУД, ПАРТИЙН РАЙКОМОЙ, РАЙОННО СОВЕДЭЙ ГҮЙСЭДКОМОЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ОЛОН ГРАМОТА ГӘРШӘЛДЭГ.

1960 ОНДО МТС-ҮҮДЭЙ УСАДХАГДАХАДА, «МЕЛИОВОДСТРОЙ» ГЭЖЭ ЭМХИДЭ ТРАКТОРИСТААР ХҮДЭЛЖЭ ЭХИЛЭЭ. МҮН ЭНДЭШЬЕ АЖАЛЛАХАДАА, МАГТААЛ ҺАЙШААЛДА ХҮРТЭҺЭН НАМТАРТАЙ.

1973 ОНДО АЛЕКСАНДР КУЗЬМИЧЭЙ ПЕНСИДЭ ГАРАХА ҺАҺАНИИНЬ ГҮЙСӨӨ ҺЭН. ТЕЭД БҮХЫ ҺАҺААРАА ҮНЭН ЗҮРХЭНҺӨӨ ОРОЛДОН ХҮДЭЛЖЭ ЯБАҺАН А. К. БЕЛЫХ МИИН БАЙЖА ШАДААГҮЙ. ЭНЭМНАЙ МҮНӨӨШЬЕ ШАДАЛАЙНГАА ЗЭРГЭЭР «БАЙКАЛЬСКОЕ» ГЭЖЭ СПХ-да АЖАЛЛАҺААР, ЗАЛУУШУУЛДА МЭРГЭЖЭЛ ШАДААРИЯА ДАМЖУУЛАН ҮГЭЖЭ ЯБАҺААР ЗАНДАА.

В. ЦИБИН,
туршалга-үйлэдбэрийн «Байкальское» ажахын профкомой түрүүлэгшэ.

ТАА ХҮНДЭТЭЙ

Улаан-Удын мяха-консервын комбинадай субпродуктнуудай цех үйлэдбэрийн шухала газарнуудай нэгэн юм. Комсомол басаган Галина Намсараева (зураг дээрэ) Улаан-Удын 8-дахи ГПТУ дүүргээд, энэ цехтэ хүдэлхэеэ ерэһэн юм. Тэрэ түрүүшын үдэрнүүдһээ ааша үрэтэйгөөр хиналгын гурим тогтоохо гээшэ энэ хүдэлмэриин гол зорилго болоно.

Василий ПЛУТТЫН фото.

СЭВ: ХАРИЛСААНАЙ БОДОТО БЭЕЛЭЛ

СЭВ-эй ОРОНУУД БА ГЕОЛОГИИН АСУУДАЛНУУД

Дэлхэйн 112 ороной зургаа мянга шахуу геолог нёдондо намар Москвада болоһон уласхоорондын геологическа XXVII конгресстэ хабаадаһан юм. Тэрээн дээрэ научна бодолнуудаа үрэехэтэйгээр андалдаһан, манай дэлхэйн бүрилдэл болон саашанхи хубилалта тухай бата үндэһэтэй бодолоо саашадань хүгжөөлгдэдэ хэлбэришэгүй удхатай мүнөөнэй геологиин орёо шухала асуудалнуудые, дэлхэйн элдэб районуудаар минерально-түүхэй эдэй нөөсэ баялигуудые океануудай гүн гүнзэгыдэ болон литосферын геологическа байдалаар элирүүлэн, тэрэнэй сэгнэлтэдэ хабаатай бэдэрэлгэнүүдэй ашые дээшэлүүлхэ тухай зуу гаран гол шухала асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Конгрессэй хүдэлмэриин дүн тушаа СССР-эй геологиин министр Евгений КОЗЛОВСКИЙ АПН-эй корреспондентдэ хөөрэнэ.

— СССР-эй, Чехословакиин, Венгриин, Болгариин, Польшын ба ГДР-эй делегацинууд конгресстэ хабаадалсаһан байгаа. Тэдэнэр конгрессэй хүдэлмэридэ ямар хубитаяа оруулаабэ?

— Конгресстэ хабаадагшад социалис гүрэнүүдэй эрдэмтэдэй элидхэлнүүдые ехэ һонирхолтойгоор шагнаһан байха юм. Хэнэйшье мэдэһээр, мүнөө үедэ СЭВ-эй оронууд Зүүн Европын платформо, Балтиин хуяг дуулгые, Зүүн ба Баруун Карпадые, Богемын үргэлжэ ехэ газарые, Европодохи Паннонско набтар газарые, Монголдо Түбэй Азиин бүһэлүүрые, Вьетнамай урданай дахяяата комплекснуудые геологическа талаарнь шэнжэлхэ хүдэлмэриие үргэн далайсатайгаар ябуулна. Кубын хойто эрьеэр тектоническа плитануудай холбоо байдалые элирүүлнэ.

«Түби дээрэхи эгээл гүнзэгы үрэмдэлгэ» гэһэн симпозиумой хүдэлмэри бүришье һонирхуулаа. 1,5 миллиардһаа 3 миллиард жэлэй үеын кембрийскэ үе сагай урда тээхи зузаан нюрууе Кольско хахад арал дээрэ хэһэн 12 километрэй таһалгаяагүй үрэмдэл гол дүн тухай совет делегаци соносхоһон байха юм. Газарай гүнзэгы бүридэл саашадань шэнжэлхэ һонирхолтой программа симпозиумдо хабаадагшадай урда табигдаһан байгаа.

Мүнөө геологическа эрдэмэй ба тэрэнэй бодото хэрэгэй бүхы шухала шэглэлнүүдээр СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай геологууд нилээд ехэ амжалта туйланхай гэжэ энэ конгресс харуулаа. Океанууд болон хуурай газарай гүнзэгыдэхи бүридэл, магма болон вулканууд, геофизикэ, геохимии тушаа, мүн газарай хүрьһэ шэнжэлхэ ондоошье арганууд тушаа тэдэнэй шэнжэлһэлнүүд дотор нилээд ехэ амжалта туйланхай байнаниинь мэдэгдэнэ.

— СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай минерально-түүхэй эдэй баазые саашадань хүгжөөн өөхшөөлгдэдэ Москвагаи конгроссэй научна үрэ дүнгэй удха шанарынь ямар бэ?

— Газар тушаа гүнзэгы удхатай эрдэм наукын хоорондохи аша үрэтэй харилсаанай үндэнэ һуури дээрэ геологуудай бэдэрэлгын хүдэлмэри бүри эршэдхэлгэдэ, минеральна нөөсэ баялигуудые шэнэ техническэ аргаар шэнжэлэн сэгнэхэ эрдэм-техникын хүгжэлтын үрэ дүн тухай элдэб тунхаглалгануудые үргэнөөр андалдалгада тэдэнэр нэн түрүүн ехэ туһа хүргэхэ болоно. Ашагта малтамалнуудай хаана байһые, тэдэниие бэдэрэлгэдэ СССР аэро-замбуулинай арга боломжонуудые үргэнөөр хэрэглэнэ. Тэдэнэй хүсөөр нефть болон газай, хоморой шухаг түмэрэй зүйлнүүдэй, мүн ондоошье хэрэгсэлнүүдэй томо ехэ хэбтэшэнүүдые элирүүлһэн байха юм. Иимэ буулгаһаринуудые хэлгэдэ манай орон СЭВ-эй гэшүүдтэ шухала туһа хүргэдэг.

Хүгжэжэ байгаа бүхэдэлхэйн ажахыг минеральна талаарнь хангалга мүнөөнэй экономическа орёо шухала асуудал болонхой гэжэ олон экспертнүүд тэмдэглэһэн байна. Мүнөөдөө газар дээрэ хэбтэһэн малтамалнуудые түргөөр нээхэ арга боломжо дуулаа шахуу. Ашагта малтамалнуудай хойноһоо газарай гүн рүү, холо, хүндэ хүшэр районууд руу ошохо баатай бологдоно. Газарһаа абтадаг баялигуудаа гамтайгаар гаргашалха хэрэг урдамнай табигданхай, гансашье томонууд бэшэ, харин дундуур, заримдаа багашагшье хэбтэшые ажахыда ашаглаха баатай бологдоно. Энэниие хараада абажа, СССР-эй, ГДР-эй болон Польшын геологууд углеводородно хэрэгсэлэй нөөсые жэлһээ жэлдэ арьбадхан, Балтиин далайн эрье шадараар, Зүүн Европын тэгшэ газараар нефть болон газай хэбтэшэ бэдэрнэ. Эдлүүридэ оруулмаар нефть болон газай бии болохо ушарые, сугларалгыень уридшалан хараалха үедөө ГДР-эй геологууд хүндэ углеродуудай тала ба саг соо нүүлгын харгые дахин хараха «нэгэ янзын изотопуудай арга» амжалтатайгаар хэрэглэдэг.

Шэнэ минеральна нөөсэнүүдые бэдэрэлгэ болон тэрэнэй хэмжээе сэгнэлгэдэ нэн түрүүн түмэрэй бэшэ хэрэгсэлнүүдые малтан абаха, тэдэниие болбосоруулха талаар ажахын баян дүршэлтэй Чехословакиин мэргэжэлтэдэй оролдолгонуудые тэмдэглэмээр.

— Мүнөөнэй дэлхэйн геологуудай ажал яөуулгануудсоциальна хараа шэглэлээрээ ямар бэ, бангаалиин оршон байдалые хамгаалгада, һайжаруулгада тэдэ ямар үүргэтэйбэ?

— Мүнөөнэй геологиин гол анхаралнуудай дунда гансашье хүгжэжэ байгаа промышленна үйлэдбэрийе хэрэгсэлээр хангалга бэшэ, харин хүнэй үдэр бүхэнэй хэрэглэмжэнүүдые, жэшээлбэл, дэлхэйн арад зониие ууха уһаар хангаха асуудал, эдеэ хоолой ехэ программа бэелүүлгэдэ туйлай хэрэгтэй фосфат ба калиин дабһа бэдэрэлгын геологическа хүдэлмэриие үргэдхэлгэ гэхэ мэтэ болодог. Байгаалиин һандаралһаа хүниие болон тэрэнэй хэһэн бүхы юумэ саг соонь хамгааалха талаар геологуудай хүсэлэл оролдолгонууд шэглүүлэгдэнэ. Геологууд оршон тойронхие, тэдэнэй бүхы бүридэлые хоротой, радиоактивна болон ондоо муухай юумэнһээ хамгаалагшадай тэмсэлэй түрүү зэргэдэ ябадаг. Эдэ бүгэдэ геологуудай даалгабариин үндэр ехэ үялга табисууртай байһые гэршэлнэ.

Минеральна нөөсэнүүд байгаалиин баялигай бүхы комплекснуудай шухала хубинь болодог. Ондоо түхэлэй байгаалиин нөөсэдэ орходоо тиимэ малтамалнуудай нөөсэ дахинаа бии боложо байдаггүй. Тиимэ һэн тулань мүнөө газарай баялиг шэнжэлжэ эхилхэдээ, манай дэлхэйн саашанхи байдал тухай ехэ харюусалгатай байһанаа геологууд ойлгоно. Тэрэнэй түлөө СЭВ-эй гэшүүн-оронуудай геологическа зургаанууд болон институууд минеральна нөөсэ баялигуудые комплексноор, тон шухала газартань хэрэглэхэ, эльшэ гаргадаг зүйлнүүдые гамнаха, ашагта малтамалнуудые хоролтогүйгөөр болбосоруулха ба хэрэглэхэ технологи зохёолгодо тон ехэ анхарал хандуулна.

Уһан гээшэ, хэнэйшье мэдэһээр хүртэсэ багатай ашагта малтамал болоод байна бшуу. СЭВ-эй оронуудай геологууд уһанай гарамуудые хайшан гэжэ хамгаалхаб гэһэн арга зохёожо байнад. Манай орон дотор гол гидрогеологическа районуудаар тэдэнэй нөөсэ тухайлха ба ашаглалгынь арга боломжонуудые сэгнэхэ, станцинуудай нэгэдэмэл холбоон байгуулагдаа. Иимэрхүү ниитэ ажахын үүргэтэй холбоон ПНР-тэ хүдэлдэг. Газар дорохи уһанай нөөсые хутэлхэ, тэрэнэй бии бололгые ба сэбэрыень хинажа байха автоматтүхэрэлгэ байгуулха гээшэ СЭВ-эй оронуудай гидрогеологиин хүгжэлтын шэнэ шата болоно.

Социалис оронуудай геологууд дэлхэйн бүмбэрсэгэй элдэб зоононуудта, ондо ондоо сагай уларилтай газар нютагуудта ажахы эрхилһэнэй ашаар тэрээндэ ямар эзргын хубилалтануудые үзүүлнэб гэһэн үргэн далайсатай комплексно шэнжэлгэ хэнэ. «Оршон тойронхи байгааалиин хубийе — литосферые хамгаалха» гэһэн уласхоорондын проект соо байгаали хамгаалгын урагшаа дабшанги Крымэй моделиин нэгэдэхи эээжээн манай орон дотор ашаглалгада оруулагданхай. Тэрэнэй бааза дээрэ геологёор ба оршон тойронхи байгааляар мэргэжэлтэдые бэлдэхын тула уласхоорондын һуралсалай-методическа түб бии болгогдохо юм. Ерээдүйн үетэндэ таарамжатай экологическа байдал үлөөжэ, байгаалиин нөөсэнүүдые аша үрэтэйгөөр хиналгын гурим тогтоохо гээшэ энэ хүдэлмэриин гол зорилго болоно.

Кирилл КАВУН
хөөрэлдөө бэшэжэ абаб і.

(АПН).

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

ИТАЛИДА БОЛОҺОН УУЛЗАЛГАНУУД

РИМ. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко Италиин Республикын Президент А. Пертинитэй Квиринальска ордон соо уулзаба.

Хани ёноной хөөрэлдөөнэй үедэ А. А. Громыко КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненкын эльгээһэн амаршалгые, һайн һайхан хүсэлэнгүүдые Италиин гүрэнэй толгойлогшодо дамжуулһан байгаа. А. Пертини үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргөөд, амаршалга болон һайн һайхан хүсэлэнгүүдые К. У. Черненкэдэ дамжуулба.

Урдандаа Италиин эсэргүүсэлтын хүдэлөөндэ эдэохитэйгээр хабаададаг байһан Италиин президентын хэлэһэн үгэнүүдые Советскэ Союзда һайн мэдэдэг, үндэрөөр сэгнэдэг юм гэжэ А. А. Громыко хөөрэлдөөнэй үедэ тэмдэглээ. Дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ нацизм болон фашизмые илаха хэрэгтэ совет арад шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байгаа гэжэ тэрэнэн хэлэһэн үгэ дотор заагдана. Эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүд Италтын 40 жэлэй ойе үргэнөөр тэмдэглэхэ юм гэжэ тэрэ хэлээ.

Дэлхэй дээрэхи шахардуу шанга байдалые һуларуулха, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанда этигэл найдалые өөхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн тодорхой алхамуудые хэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ А. А. Громыко болон А. Пертини мэдүүлбэ. Замбуулинай болон ядерна буу зэбсэгүүдээр Женевэдэ үнгэргэгдэхэеэ байһан совет-американ хөөрэлдөөнүүд бүтэмжэтэй һайн оршон байдалда үнгэржэ, али алиндань ашатай туһатай үгэеэ ойлголсолгонуудта хүргэхэ, тиигэжэ дэлхэй дээрэхи оршон байдалда һайнаар нүлөөлхэ аабза гээд этигэн найдажа байһанаа А. Пертини элирхэйлөө.

СССР-эй болон Италиин хоорондохи, совет болон итальян арадуудай хоорондохи али бүхы харилсаа хөлбөсе саашадань хүгжөөхөөр бэлэн байнгаа хөөр тала мэдүүлээ.

А. А. Громыкын хүндэлэлдэ А. Пертини сайналга хэбэ. Тэрээн дээрэ тэдэ үгэ хэлэһэн байгаа.

* * *

А. А. Громыко Италиин Коммунис партиин Генеральна секретарь А. Паттатай, ИКП-гэй хүтэлбэрийн гэшүүдтэй хөөрэлдэбэ.

Хани ёноной оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөнэй үедэ хоёр партиие һонирхуулһан асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн байгаа. Эб найрамдалай түлөө, буу зэбсэгүүдые бүтэллые хороохын түлөө, нэн түрүүн замбуулинай болон ядерна зэбсэгүүдые хязаалахын түлөө, арадуудай аюулгүй байдал хангахын түлөө, уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулхын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудые зүбшэгдэн хэлсэгдээ.

КПСС-эй ЦК-гай гэшүүндэ кандидат, СССР-һээ Италида байдаг элшэн сайд Н. М. Луньков хөөрэлдөөндэ хабаадаһан байна.

* * *

Энэл үдэр А. А. Громыко Ватиканда хүрэжэ, Иоанн Павел II гэгшэтэй хөөрэлдэһэн байха юм.

Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргалгые зайсуулха, газар дээрэ тэрэнние үйлэдбэрилгые болоулха тухай асуудалнуудые хөөрэлдөөнэй үедэ зүбшөн хэлсэгдэһэн байгаа.

* * *

А. А. Громыкын хүндэлэлдэ СССР-һээ Италида байдаг элшэн сайд февралиин 27-ной үдэшэ уулзалга хэбэ. Энэнь хани барисаанай оршон байдалда үнгэрөө.

Хотын үйлэснүүдэй нэгэндэ Владимир Ильич Ленинэй нэрэ олгоһон тухай Римэй муниципалитедэй шиидхэбэрние Рим хотын мэр У. Ветере А. А. Громыкада дамжуулан барюулаа.

ДЭЛХЭЙ ДЭЭРЭ ЭБ НАЙРАМДАЛ ХАНГАХА

УЛААН-БААТАР. Замбуулинай дайдада буу зэбсэг гаргалгые зайсуулха, дэлхэй дээрэ зэбсэг бүтээлгые зогсоохо зорилготой совет-американ болохоёо байгаа шэнэ хөөрэлдөөнүүдһээ һайн үрэ дүнгүүдые бүхы дэлхэйн арадуд хүлеэнэ гэжэ МНРП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Батмунх эндэ мэдүүлээ. Женевэдэ болохо хөөрэлдөөнүүд дээрэ эдэ хоёр асуудал үргэлжэ дээрэнь, хоорондонь холбоо барисаатайгаар зүбшэн хэлсэгдэхэ ёнотой.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. У. Черненко Москва хотын һунгуулиин Куйбышевска округой һунгагшадай һунгалтын урда гээхи суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ, бүхы хүн, түрэлтэндэ шухала удха шанартай энэ асуудалда Советскэ

ХИЛЭЭМЭН ТУХАЙ ҮГЭ

НЭЭМЭЛ НЭГЭ ХЭШЭЭЛ

Нарһатын дунда һургуулиин 6-дахи «г» класста үнэргэгдэнэн классай нээмэл хэшээл классһаа болбо һургуулиһаа гадуур үнэргэгдэхэ хүдэлмэриие эмхидхэгшэдэй районой семинарта хабаадагшадта яналашье туһатай байба.

РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, хэрэг ажалдаа тон лэ шуналтайгаар хандадаг багша Мария Тарасовна Таршинаевагай дурсагдагша нээмэл хэшээлые үнэргэһэн тухай эндэ дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ дуран хүрэнэ.

Хэшээлэй эхин дээрэ Советскэ Союзай Гимнын һүр жабхалантайгаар эзэдэлхэдэ, класс соо һуугшад хүл дээрээ бодожо ёнолбо. Удаань Эсэгэ ороное хамгаалгын Агууехэ дайнда Совет арадай Илалта туйлаһаар 40 жилэй ойдо зорюулагдаһан уран зохёолой-хүгжэмтэ композиция эхилэх һэн. «Таряанай хоолос бүхэнэй патронтой тэн адли, хилээмэнэй түлөө тэмсэл хадаа ёнотойл хоёрдохи дайн байгаа юм» гэһэн темэ энэ классай хэшээлэй гол удха, шэглэлынь байгаа.

Хэшээлдэ уригдаһан хүндэтэ айлшадые Мария Тарасовна һурагшадтаяа танилсуулна. Эндэ Эсэгэ ороное хамгаалгын Агууехэ дайнай болон багшын ажалай ветеран Михаил Анатольевич Жданов, Ярууна нютагта шэнэ тунга газар элдүүрилэлсэһэн Любовь Павловна Литвинцева, Нарһатын совхозой түрүү хонишон Дабаа Гармаевич Цыбиков гэгшэд байба.

Һурагшад Цыден-Жап Цынгуев Дарима Зундуева хоёр классайнгаа урда гаража:

Инаг һайхан Эхэ оромнай
Энгэр талынш
хилгана ногоон
хэдыб,
Тэды шэнээн
буурал байна
хаяаш!
Хэды олон дайсадые
үзообши,
Хатан һэлмэ,
жаданууд тэдэнние
гэршэлхэ!—

гэһэн мүрнүүдые уншажа, хэшээлээ нээхэдэнь, С. Туликовай «Эхэ орон» гэһэн дууе класс нэгэ доро ирагуу һайханаар гүйсэдхэбэ.

Түмэн Рабданов бодожо:

— Мүнөөдэр хилээмэн тухай хэлсэхэбди,—гээд омог дорюунаар мэдүүлэхэдэнь, грампластинкаһаа «Абарагдаһан таряан тухай балладаг» һүр жабхалантайгаар соностобо.

Энэ хэшээлдээ Мария Тарасовна киноаппарат, фильмоскоп, эпидиаскоп, проигрыватель гэхэ мэтые олоор хэрэглэжэ, темэ бүхэнөө һонирхолтойгоор дэлгэн харуулжа шадаба.

Экран дээрэ «Таряанай хоолос бүхэнэй патронтой тэн адли, хилээмэнэй түлөө тэмсэл хадаа ёнотойл хоёрдохи дайн байгаа юм» гэһэн хэшээлэй темэ аржын, гаража, вождь В. И. Ленинэй, элитэ мэдээжэ большевик, эдеэ хоолой талаар арадай комиссар ябаһан А. Д. Цюрупын портредүүд харуулагдана. Үлэн хоопон хори гаран онуудта А. Д. Цюрупа москвагайхидта эльгээгдэһэн талха таряае түмэр замаар үдэшэжэ хүргэлсэһэн байгаа. Тиихэдээ тэрэ түмэр замай эшелоной ниислэл хото хориг гүй ерэһэн тухай В. И. Лениндэ мэдээсээд, үлэн хоһоор ябаһан ушарпаа харанхалжа унаһан намтартай.

Энэ үедэ хорёод онуудай «Хада уула, харгы замаар...» гэһэн партизан дуунай аялга грампластинкаһаа эздэлжэ, һурагшад Лариса Жанчипова Ханда Чимитова хоёрой:

— Граждан дайнай аянгын хүнхинөөн эзэлээ һэн,—гэһэн үгэнүүд соностоно.— Удаань хамтын ажалта колхозуудай таряалан далайнууд долгилоо, шэнэ домнонууд, заводууд баригдаа, улаан одото манай сэрэгшэ түрэл ороной гоо-амгалан байдал дахинаа хёрхоор сахижа эхилээ һэн.

— Амгалан байдал сэрэг дайн хоёрой дунда табахан минута үлөөд байба,—гэжэ Мария Тарасовнагай хэлэхэдэ, экран дээрэ «1941 оной июниин 22» гэһэн бэшэг гаражa ерэбэ.—Самолёдуудай хүнхинөөн, бомбонуудай тэнгэрээн, минэнүүдэй эшхэрээн... Дайн! Таряалан далайнуудай дайнай түймэртэ шаталга, шархатаад амияа табижа байһан эхэнүүдэйнгээ гар дээрэ үйлалдаһан балшар хүүгэдэй абяан...—гээд багшын үргэлжэлүүлхэдэ, эпидиаскопоор «Эхэ орон уряална!» гэһэн плакат харуулагдажа, «Нангин дайн» гэһэн мэдээжэ дуунай аялга эздэлнэ.

Хэшээлэй программые хүтэлбэрилэгшэд:

— Дурсан һана, нүхэр! Энэ-ниие мартажа болохогүй — хүреэлэлгэдэ ороһон Ленинградай хүдэлмэришэндэ 250 грамм, үхибүүндэ 150 грамм хилээмэн хүртэдэг һэн,—гээд һүрөөтэй мэдээсэл хэнэ. Экран дээрэ СССР-тэ анха түрүүшынхеэ селекциин эрдэмэй үндэһэ һуури тавиһан эрдэмтэ, Эхэ ороной гоо ургаһ һалбархын түлөө тэмсэлшэ Н. И. Вавиловай портрет харуулагдана. Тэрэнэй эмхидхэһэн ургамалнуудай Бүхсоюзна институдай (ВИР) 14 хүдэлмэрилэгшэд блокадын бэрхэшээлтэй үедэ хэршье һуларжа зобоо һаа, ороһото ургамалнуудай, хартаабхын хэдэн мянган үрэһэ хүрэнгые шиир нойтонһоо, хулганаануудһаа, мүн түймэр һүжэрөөдэг бомбонуудһаа хамгаалан харууһалжа байгаа һая нэгэ аха нүхэртэеэ уулзаад, яаралгүйхэнөөр хөөрэлдэн, хотын гудамжаар гэшхэлбэбди. Үнинэй хэлсэгдэдэг болоһон «кич»—мещан гуримаар ажаһуулга тухай ярилдаха зомди. Ябаһаар ябажа, Гэрлэлгын ордондо туласа ерэшэбэбди. Зон айхабтар олоороо тэндэ сугларанхай: хэнниешьеб хүргэнэ гээшэ ха. Улаан-ногоон лентэнүүдээр, шарнуудаар, кукланнуудаар гоёогдоһон машинануудшье зэргэшэнхэй харагдана. Нэгэнэйнь дээрэ тарган гэгшын хүн шубууд «тамарна». Энэмнай хатан абаритай моодын һүүлшын «оог хуугай» ха юм. Нүхэрни гэмэржэ оробо:— Һанана гүш, 20—30 жилэй саана шаажан минсгэйнүүдээр. Заангуудаар гэр бараагаа гоёогшо һэмнай... Бултанһаа баян, бултанһаа һүрхэйбди гэжэ һанадаг мещангуудай ябадал... Хүнһөөл дутахагүйе оролдохо—ямар тэнэг юумэ гээшэб!

Зүб лэ даа. Тиибэшье, мүнөө үеын мещангууд шэнэ түхэл шарайтай болонхой, гэжэ мартаха ёногүйбди. Тэдэ-ниие мещангуудшье гэжэ сэхэ нэрлэхээр бэшэ ха даа. Хубиингаа жэжэхэн һанаа бодолнуудаар ажаһуудаг, ухаагаар гүйхэн хүнүүдыел урдань тиигэжэ нэрлэдэг байгаа бшуу. Харин мүнөө сагта ухаагааршье, эрдэм номоршье, хани нүхэдөөршье дутаагүй, хүл жорхой, холбоо барисаа ехэтэй хүнүүд мещан шэнжэтэй болонхой...

Юрын бэшэ эдэ хүнүүдые кинематограф анхарһаар үниэй. «Испектор ГАИ» гэһэн фильмһээ техническэ хангалгын станциин директор Трунов, «Вокзал для двоих» гэжэ фильмһээ абааштай проводник гэхэ мэтэнүүдые һанаад үзэл. Иимэл зон өөһэдыгөө ажабайдалай эзэдбди гэжэ тоолодог ха юм. Тиихэ зуураа... Олдохонь шухаг зүйлнүүдые сэн нэмэжэ худалдаха, мэдэлдэнь байһан хүнүүдые барлагуудһаа дороор тоолохо, мүлжэхэ баһаха, дарлаха... «Фирменнэ» хубсаһаар гоёжо, «Волго», «Ладануудта» һуужа сэнгэхэ. Удэрөөр Сочи ошоод түрэһэн удэрөө тэмдэглэхэ... Үнэ галабта мартагдаһан буржуазна ажабайдалай зарим шэнжэнүүдые наймааша сэдьхэлтэй эдэ зон һэргээхээр забданал!

Иигээд ерэхэдээ, зарим зон имагтал хубиингаа һанаашалгануудаар нүгөөдүүлынь — өөрынгөөшье, олоноиншье хэрэгүүдээр, бусадынь — гансал ажалаараа һонирхожо ажаһуудаг байнал... Хэниинь зүбөөр, һайнаар ажаһууна гээшэб? Түрүүшынхид тухай хэлэһэнэйшье үлүү юм ааб даа. Хомхой худалша Труновые эндэ нэрлэхээр. Нүгөөдүүлынь обществымнай гол хубинь болодог. «Жнецы» гэһэн белорус лентэнээ Василий Ѣелань, «Москва слезам не верит» гэһэн кинофильмнээ слесарь Гоша, ГАИ-гай инспектор Сергей Зыкин гэхэ мэтын сэдьхэлээр һайхан, юрын хүнүүд экран дээрэ али олоор ушарнаб! Тиихэдэ «Премия», «Вкус хлеба», «Прошу слова», «Экипаж», «Дублёр начинает действовать», «Твой сын, земля» — эдэ фильмнүүдэй геройнуудые мартажа болохоор аал?...

Гурбадахи бүлэгэйхидые абаһаар тодорхойлхонь бэрхэтэй. Эдэ хүнүүд жаргалтай гү? Зон нүхэдынь, бүлынхидынь? Һанаа сэдьхэлээ дуурыеень хэһэн ажалдаа зорюулдаг, орёо һонин зан абаритай, эдэ хүнүүд ажабайдалда хаа-яахан ушардаг... Юлий Райзманай найруулан табиһан «Частная жизнь» гэһэн кинолентын гол герой Абрикосов эгээл тиимэ хүн. Тус образые Михаил Ульянов айхабтар тодоор зураглаа һэмнай.

Эрид сэхэ зантай, ухаагаар гүнэзгы энэ хүн яахадаа гансаардашоob? Али багтаа тэрэ гэнэдээб? Бүхы наһаараа гансал ажал, ажал гэжэ ябадаггаа, сүлөө сагаа, һанаа бодолоо, дура һэшхэлээ — дуурыень тэрээндээ зорюулдагтаа энэ хүн хубхай автомат шэнги болошоо... Тиинэ тиитэрээ ажабайдалай түргэн урасхалда нэшүүлжэ, гүнэзгы эрьюулгэдэ татуулшоо. Һүүлэй һүүлдэ һанаа сэдьхэлээрээшье, хүтэлбэрилхы маягаараашье «үбгэржэ», болтанһаа хойно гээгдэшэһэн байгаа...

Иигэжэ киногой шэдитэ искусствын хүсөөр бидэ тад ондоо геройнуудтай танилсанабди. Трунов мэтын хара амяа хараашадтай, Абрикосовтол адли «үйлэдбэриин суперменүүдтэй»... Түрүүшээр харахада, тэнгэри газар хөёртол тад ондоо эдэ героинууд адлирхуу нэгэ шэнжэтэй. Ямар? Имагтал «биб», «минии һанал», «минии хүсэл», «минии гэр», «минии ажал хэрэг» гэжэ бодожо ябадагаараа адлинууд бэшэ гү? Ондоо хүнүүдэй һанаа сэдьхэл тэдэниие бишыхашье зобооногүй ха юм. Гэхэтэй хамта, ажал хүдэлмэриингөө түлөө тархияа табихаар бэлэн ябадаг Абрикосов бидэндэ Труновһоо холо үлүүгээр һанагдаха юм ааб даа...

Эдэ мэтын хүнүүдтэй ажабайдалдаашье ушардаг гээшэ аабзабди. Киноэкранда хараһан геройнуудаа зон нүхэдэйнгөөшье дунда «танижа» магадгүйбди. Яабашье, кино бидэниие ажабайдал тухай бодомжолжо һургана.

Гэхэ зуура... Өөһэдөө бидэ зүб ажаһууна гүбди? Ажабайдалай, нүхэдэйнгөө, литературын болон искусствын нүлөөн доро зан заншалнаа хубилна гү? Али юунэйшье болоходо, зурхэ сэдьхэлнай хүлгэхэеэ болишоо гү? Дээрэ дурсагдаһан фильмын герой (Абрикосов) ажабайдалһаа хатуухан һургаал абаа. Тиихэдээ ондоогоор ажаһуухэ гэжэ шиидээ. Харин бидэ!

* * *

Һүүлэй үедэ кинопродукцияа зүбөөр харуулжашье, харажашье һуранхайбди. Зүгөөр эллжэтэ инолентэ харагшадтаа хүрэтэрөө ямархан зам дабанаб, харагшадай тоое олошоруулхын тула ямар юумэн хэгдэнэб—энээниие хүсэд мэдэдэггүйбди. Ямар юумэн хэгдэхэ ёнотойб—энээгээр бүришье һонирходогүй гээшэ аабзабди. Харин тиихэдэ... Кинорекламаехэнхи ушарта һанаһанда хүрхэгүйгөөр бутээгдэдэг. Биледүүд имагтал кинокассануудта худалдагдадаг. Тиихэдэнь ажалһаа холодохо аргагүй заводой хүдэлмэришэд, олонхи эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд биледгүй үлэшэхэөө зурхэсөөд, кинотеатрнуудта ерэдэггүй. Зохидоор шэмэглэгдэһэн фойетэй, буфедтэй, киоскнуудтай, һайн оркестртэй кинотеатрта айлшалхаяа хэн арсахаб? Тээд тиимэ юумэн байдаггүй. Киногой сеансын дүүрэһэнэй һүүлдэ, харагшадай үлэжэ, һанамжануудаараа хубаалдаха арга байдаг гү? Үгы...

Харагшадай шэнэ фильмүүд тухай һанамжаяа бэшэжэ, хөөрэлдөөнүүдтэ, дискуссинуудта хабаадажа байхын тула зүбшэн хэлсэлгэнүүдые саг үргэлжэ үнэргэхэ хэрэгтэй. Тиимэ хөөрэлдөөнүүд урдань «Прогресс» кинотеатрай Улаан зал соо үнэргэгдэгшэ һэн. Тэдэние поэт А. Щитов, театровед А. Политов, журналист В. Бараев гэгшэд хүтэлдэг байгаа. Мүнөө тэдэ үдэшэнүүд яахадаа мартагдааб!

Мүнөө сагта хаа-яахан үнэргэгдэдэг тематическа хараллануудһаа, кинолекториануудһаа, ерүүл «ододтой» уулзаллануудһаа ондоо юумэн үнэгэрдэггүйл! Алиниинь шье саг үргэлжын юумэн бэшэ ха юм. Сэдьхэлэй халуун уулзаллануud, хөөрэлдөөнүүд, харагшадай конференциануud, зүбшэн хэлсэлгэнүүд яаһан гээшэб? Киновикторина, конкурснуудшье үни заяанда мартагданхай...

Һинематографой шиидхэгдээгүй асуудалнуудта харагшад хэзээдэшье һанаа амараар хандадаггүй. Тиимэһээ киное найруулан табигшад үргэн харагшадтай нягта харилсаатай байха зэргэтэй. «Советский экран» журналэнэ талаар яаһала ехэ ажал ябуулдаг. Жэшээлбэл, үнэгэрэгшэ жэлэй 9-дэхи номерой журнал соо мэдээжэ киноартист Сергей Шакуровай харагшадай асуудалнуудта үгэһэн харюунууд толилогдоо һэн. Киевскэ областьһоо эльгээгдэһэн бэшэг соо иимэ асуудал байгаа, «Мүнөө үеын артистын гол шэнжэ шанар юун байха ёнотойб, хэлэжэ үгыт». «Үнэниие мэдэрхэ сэдьхэл»,—гэжэ артист харюусана. Энэ харюунь намда һайшаагдаа. Улаан-Удэһөө Н. Дугарова иимэ асуудалаар артистда хандана. «Миниий һанахада, танай наадаһан геройнууд ехэнхидээ «ёнотой эрэнүүд» байдаг. Та энээн тухай юун гэжэ бодонот?» Тиихэдэ журналай 16-дахи номер соо бэшэгүүдэй шэнжэлэл үгтэчхэй. Гэрэ... дня» гэ... намжаяа... һэн Ю. Эндэһээ... тобойсо... дэ манай... гөө — р... тэнүүдтэ... нуудаа... Энээн ту... худэлмэри... жолжо үзэ...

Һаяын... бидэнэй... шагүй хуб... болотор... хир экран... нодо ябаг... Гэрһээ г... ража һуу... ууһантай... юм. Гэб... гэрэлтэй... нэй хара... уулзаха, я... тэ ерэһэн... хэ, үргэ... һонин кин... шэмнай б... сэнтэйл да... хэдтэеэ, б... рээ кинод... тэрэнээ... хэды һони... гаяа зал... уулзажа... рилсахань... тын кино... дөөгэй кл... уулзалгану... саг үргэлж... юм. Ажал... нүүд кино... туһатайгаар... тэ, журнал... гатай болг... часуудые... прокадай... харагшадта... зүбшэн хэ...

Киногой... дутын ерэ... хүүгээр бо... нэ кинофил... һонирхуулж... емнай хүл... найруулан... мүн бидэнэ... он харагш... даха гээш... таха ёнот... дээрэ Дуг... далнууд д... домжолжо...

АЖАБАЙДАЛТАЙ АЛХАМАА НЭГЭДҮҮ

КИНО БА ХАРАГШАД

Иигээд ерэхэдээ, зарим зон имагтал хубиингаа һанаашалгануудаар нүгөөдүүлынь — өөрынгөөшье, олоноиншье хэрэгүүдээр, бусадынь — гансал ажалаараа һонирхожо ажаһуудаг байнал... Хэниинь зүбөөр, һайнаар ажаһууна гээшэб? Түрүүшынхид тухай хэлэһэнэйшье үлүү юм ааб даа. Хомхой худалша Труновые эндэ нэрлэхээр. Нүгөөдүүлынь обществымнай гол хубинь болодог. «Жнецы» гэһэн белорус лентэнээ Василий Ѣелань, «Москва слезам не верит» гэһэн кинофильмнээ слесарь Гоша, ГАИ-гай инспектор Сергей Зыкин гэхэ мэтын сэдьхэлээр һайхан, юрын хүнүүд экран дээрэ али олоор ушарнаб! Тиихэдэ «Премия», «Вкус хлеба», «Прошу слова», «Экипаж», «Дублёр начинает действовать», «Твой сын, земля» — эдэ фильмнүүдэй геройнуудые мартажа болохоор аал?...

Гурбадахи бүлэгэйхидые абаһаар тодорхойлхонь бэрхэтэй. Эдэ хүнүүд жаргалтай гү? Зон нүхэдынь, бүлынхидынь? Һанаа сэдьхэлээ дуурыеень хэһэн ажалдаа зорюулдаг, орёо һонин зан абаритай, эдэ хүнүүд ажабайдалда хаа-яахан ушардаг... Юлий Райзманай найруулан табиһан «Частная жизнь» гэһэн кинолентын гол герой Абрикосов эгээл тиимэ хүн. Тус образые Михаил Ульянов айхабтар тодоор зураглаа һэмнай.

Эрид сэхэ зантай, ухаагаар гүнэзгы энэ хүн яахадаа гансаардашоob? Али багтаа тэрэ гэнэдээб? Бүхы наһаараа гансал ажал, ажал гэжэ ябадаггаа, сүлөө сагаа, һанаа бодолоо, дура һэшхэлээ — дуурыень тэрээндээ зорюулдагтаа энэ хүн хубхай автомат шэнги болошоо... Тиинэ тиитэрээ ажабайдалай түргэн урасхалда нэшүүлжэ, гүнэзгы эрьюулгэдэ татуулшоо. Һүүлэй һүүлдэ һанаа сэдьхэлээрээшье, хүтэлбэрилхы маягаараашье «үбгэржэ», болтанһаа хойно гээгдэшэһэн байгаа...

Иигэжэ киногой шэдитэ искусствын хүсөөр бидэ тад ондоо геройнуудтай танилсанабди. Трунов мэтын хара амяа хараашадтай, Абрикосовтол адли «үйлэдбэриин суперменүүдтэй»... Түрүүшээр харахада, тэнгэри газар хөёртол тад ондоо эдэ героинууд адлирхуу нэгэ шэнжэтэй. Ямар? Имагтал «биб», «минии һанал», «минии хүсэл», «минии гэр», «минии ажал хэрэг» гэжэ бодожо ябадагаараа адлинууд бэшэ гү? Ондоо хүнүүдэй һанаа сэдьхэл тэдэниие бишыхашье зобооногүй ха юм. Гэхэтэй хамта, ажал хүдэлмэриингөө түлөө тархияа табихаар бэлэн ябадаг Абрикосов бидэндэ Труновһоо холо үлүүгээр һанагдаха юм ааб даа...

Эдэ мэтын хүнүүдтэй ажабайдалдаашье ушардаг гээшэ аабзабди. Киноэкранда хараһан геройнуудаа зон нүхэдэйнгөөшье дунда «танижа» магадгүйбди. Яабашье, кино бидэниие ажабайдал тухай бодомжолжо һургана.

Гэхэ зуура... Өөһэдөө бидэ зүб ажаһууна гүбди? Ажабайдалай, нүхэдэйнгөө, литературын болон искусствын нүлөөн доро зан заншалнаа хубилна гү? Али юунэйшье болоходо, зурхэ сэдьхэлнай хүлгэхэеэ болишоо гү? Дээрэ дурсагдаһан фильмын герой (Абрикосов) ажабайдалһаа хатуухан һургаал абаа. Тиихэдээ ондоогоор ажаһуухэ гэжэ шиидээ. Харин бидэ!

* * *

Һүүлэй үедэ кинопродукцияа зүбөөр харуулжашье, харажашье һуранхайбди. Зүгөөр эллжэтэ инолентэ харагшадтаа хүрэтэрөө ямархан зам дабанаб, харагшадай тоое олошоруулхын тула ямар юумэн хэгдэнэб—энээниие хүсэд мэдэдэггүйбди. Ямар юумэн хэгдэхэ ёнотойб—энээгээр бүришье һонирходогүй гээшэ аабзабди. Харин тиихэдэ... Кинорекламаехэнхи ушарта һанаһанда хүрхэгүйгөөр бутээгдэдэг. Биледүүд имагтал кинокассануудта худалдагдадаг. Тиихэдэнь ажалһаа холодохо аргагүй заводой хүдэлмэришэд, олонхи эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд биледгүй үлэшэхэөө зурхэсөөд, кинотеатрнуудта ерэдэггүй. Зохидоор шэмэглэгдэһэн фойетэй, буфедтэй, киоскнуудтай, һайн оркестртэй кинотеатрта айлшалхаяа хэн арсахаб? Тээд тиимэ юумэн байдаггүй. Киногой сеансын дүүрэһэнэй һүүлдэ, харагшадай үлэжэ, һанамжануудаараа хубаалдаха арга байдаг гү? Үгы...

Харагшадай шэнэ фильмүүд тухай һанамжаяа бэшэжэ, хөөрэлдөөнүүдтэ, дискуссинуудта хабаадажа байхын тула зүбшэн хэлсэлгэнүүдые саг үргэлжэ үнэргэхэ хэрэгтэй. Тиимэ хөөрэлдөөнүүд урдань «Прогресс» кинотеатрай Улаан зал соо үнэргэгдэгшэ һэн. Тэдэние поэт А. Щитов, театровед А. Политов, журналист В. Бараев гэгшэд хүтэлдэг байгаа. Мүнөө тэдэ үдэшэнүүд яахадаа мартагдааб!

Мүнөө сагта хаа-яахан үнэргэгдэдэг тематическа хараллануудһаа, кинолекториануудһаа, ерүүл «ододтой» уулзаллануудһаа ондоо юумэн үнэгэрдэггүйл! Алиниинь шье саг үргэлжын юумэн бэшэ ха юм. Сэдьхэлэй халуун уулзаллануud, хөөрэлдөөнүүд, харагшадай конференциануud, зүбшэн хэлсэлгэнүүд яаһан гээшэб? Киновикторина, конкурснуудшье үни заяанда мартагданхай...

Һинематографой шиидхэгдээгүй асуудалнуудта харагшад хэзээдэшье һанаа амараар хандадаггүй. Тиимэһээ киное найруулан табигшад үргэн харагшадтай нягта харилсаатай байха зэргэтэй. «Советский экран» журналэнэ талаар яаһала ехэ ажал ябуулдаг. Жэшээлбэл, үнэгэрэгшэ жэлэй 9-дэхи номерой журнал соо мэдээжэ киноартист Сергей Шакуровай харагшадай асуудалнуудта үгэһэн харюунууд толилогдоо һэн. Киевскэ областьһоо эльгээгдэһэн бэшэг соо иимэ асуудал байгаа, «Мүнөө үеын артистын гол шэнжэ шанар юун байха ёнотойб, хэлэжэ үгыт». «Үнэниие мэдэрхэ сэдьхэл»,—гэжэ артист харюусана. Энэ харюунь намда һайшаагдаа. Улаан-Удэһөө Н. Дугарова иимэ асуудалаар артистда хандана. «Миниий һанахада, танай наадаһан геройнууд ехэнхидээ «ёнотой эрэнүүд» байдаг. Та энээн тухай юун гэжэ бодонот?» Тиихэдэ журналай 16-дахи номер соо бэшэгүүдэй шэнжэлэл үгтэчхэй. Гэрэ... дня» гэ... намжаяа... һэн Ю. Эндэһээ... тобойсо... дэ манай... гөө — р... тэнүүдтэ... нуудаа... Энээн ту... худэлмэри... жолжо үзэ...

Һаяын... бидэнэй... шагүй хуб... болотор... хир экран... нодо ябаг... Гэрһээ г... ража һуу... ууһантай... юм. Гэб... гэрэлтэй... нэй хара... уулзаха, я... тэ ерэһэн... хэ, үргэ... һонин кин... шэмнай б... сэнтэйл да... хэдтэеэ, б... рээ кинод... тэрэнээ... хэды һони... гаяа зал... уулзажа... рилсахань... тын кино... дөөгэй кл... уулзалгану... саг үргэлж... юм. Ажал... нүүд кино... туһатайгаар... тэ, журнал... гатай болг... часуудые... прокадай... харагшадта... зүбшэн хэ...

Киногой... дутын ерэ... хүүгээр бо... нэ кинофил... һонирхуулж... емнай хүл... найруулан... мүн бидэнэ... он харагш... даха гээш... таха ёнот... дээрэ Дуг... далнууд д... домжолжо...

БУРЯАД ОРОНОЙ СУУТА ХҮНҮҮД

АМАРШАЛНАБДИ!

Һаяхан Украинын Компартиин Центральна Комитедэй хэблэдэг «Под знаменем ленинизма» журналай 1985 оной нэгэдэхи номерой һүүлшынь нюурта «Конкурсын дүнгүүд» гэһэн материал уншахадаа, «Эрхим пропагандистска болон теоретическэ статьягай түлөө психологиин эрдэмэй доктор Б. Бадмаевта нэгэдэхи шан олгохо. «Партийна пропагандын гол онол арганууд» гэһэн статьянь журналай 17-дохи номерто хэблэгдээ» гэһэн мэдээсэл уншаад, нютагайнгаа эрдэмтын амжалтада баясаа бэлэйб.

Харин КПСС-эй Центральна Комитедэй «Партийная жизнь» журналай Һаяхан хэблэгдэжэ гараһан 1985 оной 4-дэхи номерто үшөө нэгэ баяртай мэдээсэл толилогдобо. Ушарынь гэхэдэ, КПСС-эй ЦК-гай шиидхэбэриин ёноор Политиздат, Һиитын эрдэмэй академи, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт партийна һуралсалай системэдэ шухала хэрэгтэй учебнигүүдэй нээмэл конкурс үшөө 1981 ондо соносхоһон байгаа. Марксизм-ленинизмын үндэһэн һургаал, КПСС-эй экономическа политика, КПСС-эй социальна политика болон партийна һуралсалай методико тухай нэмуудай энэ конкурсын дүнгүүд Һаяхан соносологдоо.

Партийна һуралсалай методикын учебнигүүд соохоо «Һураха һургаха гээшэ ухаалан бодомжолжо һургаха гэһэн удхатай» гэһэн номой гар бэшэгэйнь түлөө психологиин эрдэмэй доктор Б. Ц. Бадмаевта (Москва хото) хоёрдохи шан (3500 түх.) олгохо гэлэн шиидхэбэри соносхогдобо. Эдэ учебнигүүдэй түлөө нэгэдэхи шан олгогдоогүй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Конкурсдо хабаадаһан нүхэдтэ КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Һиитын эрдэмэй академи, Марксизм-ленинизмын институт баяр баясхалан хүргөөд, эрдэм шэнжэлгэдэнь, багшын ба пропагандистын ажал ябуулгадань ехэ амжалта туйлалтануудые хүсэбэ.

Иимэ үндэр шагналнуудта хүртэһэн эрдэмтэ тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Борис Цыреновович Бадмаев Баргажанай районой Баян Гол нютагта түрэһэн. Дайнай эхилхэдэ, 15 наһатай байбашье, һүүлшын шанга байлдааануудта хабаадажа, дайшалхы орден, медальнуудта хүртэжэ үрдиһэн юм. Москвагай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй-политическэ академи дүүргэдэ, багшалһан. Удаань эрдэмэй кандидат болоо, сэрэгэй академинүүдтэ багшаар хүдэлөө, эрдэм-шэнжэлгынгээ хүдэлмэри үргэлжэлүүлээ. Урдань дүүргэһэн академидээ олон удаан жэлнүүдтэ багшалха үедөө эрдэмэй докторой нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө диссертаци бэшэһэн юм. Эрдэмтын бэшэһэн номууд ганса манай орондо бэшэ, олон хари үрэнүүдтэ (Болгари, Чехословаки, ГДР болон бусад) хэблэгдэнэн.

Мүнөө Борис Цыреновович Бадмаев Москвада партийн ЦК-гай дэргэдэхи Һиитын эрдэмэй академиин профессор болонхой, партийна хүдэлмэрилэгшэдтэ һонирхолтой лекциинүүдые уншана.

Нютагаймнай бэлигтэй бэрхэ эрдэмтэн тухай манай «Буряад үнэн» газетэ «Замай заяан» гэһэн зураглал 1983 оной июлиин 3-да толилһон байна.

Р. БАЙРОВ.

ҺУРГУУЛИИН БАЙШАНГУУД ХУУШАРАНХАЙ

1924 он. Шулуутай-Талын заахан соорхойдо намар барилгын хүдэлмэри хэгдэжэ байба. Би тээ саанань хони адуулжа ябаһан аад, тэдэнээ орхижо барилга тээшэ гүйшэбэб.

— Ши хони адуулхаяа болёод, энэ һургуулида һурахаш,— гэжэ нэгэ танигдаагүй үбгэн хэлэбэ. Энээндэнь би баярлаһандаа, гэртээ яаралтайгаар ошожо, һургуулиин баригдаһан тухай дүү хүбүүндээ хэлэбэб. Тэрэмни хүхиһэндөө собхороод абаба. Шэнэ һургуулиин баригдажа дүүрэхэтэй хамта, хойто намарынь олон үхибүүд һураха болобо. Соном эндэ түрүүшын үдэрһөө 2-дохи класста һураба. Урид номдо ехэ дуратай байһан юм. А. С. Пушкинай ба уран һайханай ондоошье номуудые олоор уншадаг һэн.

Тэрэ үедэ нютагтамнай һая артель, коммуна эмхидхэгдэжэ, хүлгөөтэ саг байгаа. Хожомынь «Улаан-Шулуута», «Улаан-Аха» гэһэн ажахынууд байгуулагдаба.

Шэнэ һургуулиин һая баригдаад байхада, 1-дэхи класса 4-дэхи хүрэтэр 35—40 үхибүүд һурадаг байгаа. Энэ һургуули хадаа хоёр колхозой тэг дунда оршодог һэн. Тиимэһээ үхибүүдые һургуулидань ябуулхада, зохид бэлэй. Һургуули тэрэ газартаа 50 гаран жэл байгаа юм.

Ажахынуудай томодхогдоходо, энэ һургуулиие «Улаан-Аха» колхозой түбтэ дүтэхэн зөөлгэжэ асарһан юм. Тиихэдээ байшангыень тэрэ зандань табяа. Мүнөө эндэ 1-дэхи класса 3-дахи класс хүрэтэр үхибүүд һурана. Эрдэмэй үндэһэ шудалха гэжэ тэрэ байшан тээшэ үхибүүд 60 гаран жэлэй туршада үдэр бүри субадаг байгаа, мүнөөшье субана. Зүгөөр һургуулиин байшан даншье хуушараа, үзэмжэгүй болоо. Сагай эрилтэдэ зохихоо болёо гэжэ һанагдана.

Энэ һургуулиие шэнэлхэ арга яһала бии. Һургуулиин хойто захаар модон элбэг, шулуугааршье һургуули баряа һаань, шэбээн шулуун эндэнээ холо бэшэ. Шэбээн шулуун дулаан шанартай, модондо орходсо бүхэ, хямдашье байха. Теэд иимэ материалые «Улаан-Аха» колхозой огто хэрэглэдэггүйнь гэмшэлтэй.

Колхозой олонхи зон эндэхи эхин һургуулида һуража, эрдэмэй дээжэдэ хүртэһэн байха. Һаалишад, хонишод, барилгашад, механизаторнууд, адуушад, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, алба хаагшад, багшанар булта эндэ һуража, хүн болоо. Мүн эндэ һураһан хүнүүдэй дунда эрдэмтэдшье бии. Районой ба республикын органуудта элдэб тушаалда хүдэлдэгшье, дээдэ һургуули шудалжашье байһан хүнүүдые дурдажа боломоор. Энэ һургуулида һураһан хүбүүд Эсэгэ ороное хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаа, олонхинь ерээгүй.

Мүн эндэ 10 гаран багшанар үхибүүдые һургажа гаргаа. Тэдэнэй тоодо Николай Михайлович Соскинов ороно. Тэрэ олон жэлдэ эндэ ажаллаа. Шулуутай-Талада гансал шулуун, хуурай. Тиимэһээ багша эндээ овощ ургуулдаг, үхибүүдые ажалда һургадаг байгаа.

Мүнөө үхибүүдэй ухаан бодол хурдан, түргэн болоо, ажабайдал үдэр бүри хубилна. Һургуулиин реформые бэлүүлжэ байхада, һургуулинуудай хуушан байшангуудшье заатагүй шэнэлэгдэхэ ёнотой бэшэ гү? Мүнгэ зөөри энэ хэрэгтэ һомолхо асуудал табигдаха ушартай ааб даа. Гэхэ зуура, «Улаан-Аха» колхозой гэшүүд бүгэдөөрөө али болохо туһаламжа үзүүлхэ зэргэтэй. Шэнэөр баригдаһан һургуулиин байшан һуралсалай хэрэгсэлнүүдээр хангагдажа, үе сагайнгаа эрилтэдэ зохимоор болохо бшуу.

Хужар һуурида гансахан эхин һургуули байха бэшэ, харин эндэ найман жэлэй һургуулитай болоо һаань, энэ ажахы дээрэхи хамаг хэрэгүүдтэ үхибүүд хабаадалсажа, ажал хэжэ дадаха байгаа. Олон үхибүүдтэй айлнууд үхибүүдээ һургахамнай гээд, ондоо тээшэ зоожэ ябашадаг. Энэнь нютагай ажахыда балайшье һайн нүлөө үзүүлнэгүй гэжэ һанахаар юм. «Улаан-Аха» колхозой хүн зонойнь тоо 425 болонхой. Үхибүүд илангаяа олон. Харин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүн зоной тоо 400 хүрөө гэдэг. Теэд тэндэ дунда һургуули бариха хэрэгтэй ха юм.

Баруун-Голой эхин һургуулиин багша Т. А. Хаптагаева эндэхи һургуулиин байшангые шэнэлхэ тухай сомоной Советэй сессидэ, колхозой хамтын суглаан дээрэ хэлжэ байдаг юм. Колхозой гэшүүдшье һургуулиин шэнэ байшан барюулха дуратай.

Гадна эндэхи һургуули шадарай интернат хуушаржа, үһээнь упаха болошонхой. Тиимэһээ хоёрдохи бригадын гэшүүдэй үхибүүд интернадта байдаггүй,